

Biblioteca de la Filmoteca
Generalitat de Catalunya

1033054635

FilmoTeca
de Catalunya

VALENTÍ CASTANYS

BARCELONA-HOLLYWOOD

RADIO-CINEMA-SONOR

castanyes

FilmoTeca

de Catalunya

A l'amic Storung Stobet,
cinicista amateur i admirat
company

V. Montanyà

BARCELONA - HOLLYWOOD

(RADIO - CINEMA - SONOR)

9

RR 67(04) Cas

VALENTI CASTANYS

BARCELONA-HOLLYWOOD

(RADIO-CINEMA-SONOR)

vol 9

0787-19660

SOCIETAT GENERAL ESPANYOLA DE LLIBRERIA

BARBARÀ, 16. - BARCELONA

1935

FilmoTeca
de Catalunya
Biblioteca

FilmoTeca
de Catalunya

IMPRESOS COSTA: Nou de la Rambla, 45. — Barcelona

DIGUEM-NE PRÒLEG

Una vegada — en temps de la monarquia —, per un preu relativament car, vaig poder escoltar la veu de Garcia Sanchiz al Cinema Urquinaona. El màgic de la paraula venia de fer un viatge a Hollywood, i s'oferia a presentar-nos un món gairebé inconegut.

L'expectació, malgrat la intensa campanya de propaganda que s'havia fet, era perfectament descriptible; però hi havia una mena de curiositat per saber tot allò que les cases cinematogràfiques s'abstenien de descriure en les gasetilles, i que era precisament el que nosaltres desitjàvem saber, Garcia Sanchiz, amb una discreció que Hollywood mai no li agrairà prou, entre frase i madrigal, es limità a recitar precisament aquelles gasetilles que ja sabíem, i, exceptuant les damiselles pujades a l'escalf dels versos de Campoamor, tots els demés en sortírem defraudats.

La fraseologia melosa del màgic de la paraula no ens havia descorregut el vel del misteri. Després de les tres conferències, seguíem tenint de Hollywood les mateixes dades incompletes d'abans. El màgic de la paraula, després de sis hores de

conversa florida, no ens havia descrit res de nou ni de pintoresc. Malaguanyat viatge.

Aquesta experiència fou la que em féu desistir d'emprendre un viatge a Hollywood, a la recerca de paisatge i costums descriptibles. Fer un viatge a Nova York per explicar que a l'entrada del port hi ha l'Estatua de la Llibertat, que els gratacels són uns edificis molt alts i que els *gangsters* són mala gent, em va semblar excessiu.

D'aquell dia ençà que em dedico a parlar de cinema, a base d'observacions directes de la pantalla i amb el que suggereix la lectura de les notes pregades.

La vida de Marlene Dietrich, de Gary Cooper, de Norma Shearer, de Joan Crawford, de Clark Gable i de la majoria dels astres del cinema, ja no serven ni un passatge inèdit. Se n'han fet tantes de notes pregades, de biografies i d'articles, que si algun d'aquests astres pretenia reservar-se algun episodi per a la intimitat, amb seguretat que no ho ha aconseguit.

La literatura del cinema ha entrat en una fase de *delirium tremens* que fa angúnia. S'han arribat a esgotar els adjectius, i avui els mots *sublim*, *incommensurable* i *insuperable*, els trobem mansois i poc expressius. I es perquè de tant abusar-ne s'ha aconseguit que la gent no en fes cas.

Aquest llibre no ve a sumar-se a la literatura del cinema. Aquest llibre no és la conseqüència d'un viatge a Hollywood. Aquest llibre no és un intent de crítica.

Com que la franquesa i la sinceritat és el que

D I G U E M - N E P R O L E G

uneix amb llaços indestructibles a la gent de bé, jo els explicaré noblement el per què d'aquesta edició.

Era una tarda de maig. Els ocells cantaven enfilats als barrots de la gàbia, i els cactus treien punxes, ja que la minuscultat dels testos els privava de treure arrels. Tot l'aire era perfumat d'essències republicanes, i la C.E.D.A. acabava d'imposar cinc ministres. Des de la meua cambra de treball sentia els anuncis radiats, que brollaven de l'aparell de ràdio. Considerant-me part integrant de la República de Treballadors, treballava. M'entretenia complicant un dibuix en forma de jeroglífic, apte per a la censura.

Entrà un amic, s'assegué, fumàrem el *calumet* de la pau, i després de comunicar-nos mútuament les estrenes de cinema que havíem presenciat, l'amic m'espetà aquesta pregunta:

— Per què no fas un llibre de cinema?

— El temps és or i les edicions xavalla, no insisteixis i calla.

Però l'amic insistí. Em va jurar que jo era popular. Que entre els dibuixos, les publicacions i la ràdio, tenia assegurada la venda d'uns quants milers d'exemplars, i que seria un betzol si no ho aprofitava. I l'amic, que representava l'esperit del mal, va fer números i em demostrà que anant molt malament l'edició, sempre hi guanyaria quelcom. I com que els catalans tots portem un negociant amagat a dins, ja no vaig restar tranquil fins que la consciència em digué que podia fer-ho sense cap mena de remordiments.

Si la quantitat de negociant que jo porto a dins està en relació directa i proporcionada amb l'esperit de sacrifici dels més presumptes admiradors, tot anirà bé. Però si resulta que els meus admiradors són platònics, i tenen aquell sentit de l'economia que també portem a dins els catalans, el meu negociant farà fallida, i aquest serà el darrer volum de les meves obres completes.

En aquest volum hi ha aplegades unes conferències de Ràdio-Cinema-Sonor i uns articles sobre cinema. No hi ha esperit crític. Tot està escrit en una forma paròdica, a fi de facilitar la crítica del lector. Jo exposo, deformato i despullo, però no definceixo. El lector és qui ha de resumir i concloure.

Una vegada, en una catàstrofe ferroviària, em va sorprendre l'actitud d'un viatger que amb el cap embenat i les robes esfilagarsades, contemplava amb un somriure les despulles dels vagons i es fregava les mans de satisfacció. Era una actitud tan sorprenent i fora de lloc, que no vaig poder estar-me de dir-li:

— Això us fa content?

I ell em respongué:

— Sí, senyor! Ja estava tip de veure descarrilar trens de cartó.

Si vosaltres esteu saturats de crítiques falses, d'elogis injustificats, de notes empalagoses i de diti-rambes, llegiu sense preocupacions.

Aquest llibre és una catàstrofe, però és una catàstrofe autèntica, amb totes les conseqüències, sense escenarista ni director.

El timbre d'alarma no funciona.

RÀDIO - CINEMA - SONOR

La moral americana

En els principis metafísics de la moral de Kant s'hi troben paràgrafs sencers que podrien servir d'argument per a aquest capítol. No ho faré perquè vull que aquest capítol tingui argument, però sense Kant.

Aquest conjunt de facultats de l'esperit, que es tradueix en la bondat dels actes humans, i que únicament poden ésser apreciats per l'enteniment i la consciència, constitueixen la moral.

D'ençà de la fundació del món, cada generació s'ha fabricat una moral a la mida. Començant pels nostres primers pares i els seus primers fills, el foment, ampliació i expandiment del gènere humà, únicament fou possible mitjançant una moral que avui segurament ens escruixiria, però que en aquells temps formava els principis morals del Paradís.

No insisteixo ni profunditzo perquè vull que aquest llibret sigui apte per a senyoretes.

Una vegada el gènere humà s'hagué escampat per la terra, la moral fou la flaca de tots els imperialismes. L'Imperi Babiloni, molts anys abans de

Jesucrist, es féu cèlebre per la seva moral especial. La Cort del Faraó ha omplert d'escàndol pàgines senceres de la història.

Passaré per alt les disbauxes de Sodoma i Gomorra, no esmentaré els mals costums perses, donaré per ben mort Alexandre i la fi de l'Imperi macedònic, i em deturaré breus instants en l'imperialisme romà.

L'imperialisme romà tenia una moral, i s'assemblava amb l'imperialisme americà, en que també volia imposar-la. Cecil B. de Mille, en infinitat de produccions, ens ha mostrat amb tota cruessa i sense plànyer-hi trajos de llauna ni túniques de llustrina, les bacanals, les orgies, i com rodolaven per sota les taules els comensals després dels àpats. També ens ha demostrat, gràcies al sonor, i el film *Cleopatra* n'és un exemple, que els guerrers quan pujaven les escales de marbre feien soroll de fusta; però això són detalls produïts per la crisi americana, que seria tràgic detallar.

Després de l'imperialisme romà, la moral més sensacional que ha estat a punt de sofrir el gènere humà, ha estat la moral americana. Es cert que entremig, el feudalisme provà d'imposar el dret de cuixa; però com que no va recèixer i va quedar reduït a molt poques regions, no crec que mereixi ésser tractat en una obra seriosa i documentada com la que estem posant a la venda.

I ja som allà on anàvem, o sigui a la moral americana, escampada per tot el món gràcies al cinema.

Un americà quan inventa un producte o un ob-

LA MORAL AMERICANA

jecte qualsevol, per insignificant que sigui, no dorm, ni menja, ni reposa fins que l'ha imposat a tota la humanitat. Així com un barceloní que tingui l'encert d'inventar un paraigua-baròmetre-escudants, amb dos anuncis a *La Vanguardia* i un aparador a can Vicenç Ferrer, ja es dona per satisfet, un americà mentre no pugui fundar una societat anònima a base d'explotar l'invent i uns quants accionistes, i no tingui agents a totes les poblacions del mapa, no es considera un inventor feliç.

El cas del senyor Ford, que no va parar fins a produir sis mil automòbils diaris i a infestar-ne tot el món, i finalment ha tingut d'affluixar perquè toquen dos «Fords» per cada habitant, n'és un exemple. L'inventor del silló americà, amb palanca, indispensable en tota barberia, és un altre exemple. I els exemples no s'acabarien mai, puix començant per la «Gillette» i acabant pels aparells de sis làmpares, tot ve a reforçar la nostra tesi de la dominació americana.

Al marge de tots els problemes d'ordre moral, dels psicoanàlisis, dels estats anímics i dels principis metafísics, els barcelonins hem observat sempre una conducta exemplar. Seguim fidels al pessebre, als Pastorets, a les coques de Sant Joan, als Tres Tombs i a tantes coses típiques que ens distreuen d'aquests problemes moderns, que amb l'excusa d'una superespiritualitat, en el fons semblen fisiològics.

Però el perill existeix. La gota d'aigua forada la pedra i un film darrera l'altre podrien arribar a

R A D I O - C I N E M A - S O N O R

foradar la integritat, el nostre seny de barcelonins equilibrats.

Cada film tendeix al mateix. A demostrar que la gent disbauxada i capaç de les coses més incongruents és precisament la gent de bé.

A cada film americà, ens volen demostrar que una filla d'un banquer pot sortir de nits, pot beure, pot fumar, pot casar-se, pot divorciar-se, pot fugir amb un *gangster* i, en el fons ésser una bona xicota, una mica eixelebrada, però plena de bones intencions.

Jo no sé si entre els que em llegeixen hi ha algun banquer que tingui una filla, però si hi fos i trobés que tot això és naturalíssim, l'acompanyaria en el sentiment.

I sempre una dona fatal carregada de monòlegs interiors, una vampiressa que suggestiona els homes i quan els té dominats, els llença.

I sempre la complicació de les coses més fàcils de resoldre.

En aquests films d'abnegació i de mutus sacrificis que ara són la darrera creació de Hollywood, els espectadors hi sofrim com si fóssim de la família dels protagonistes.

Ens presenten una simpàtica rossa platinada, petita, petita, que té una taca. No puc ésser més explícit. Té una taca. Un galan ondulat, alt, molt alt, que en fa dos com ella, que se li acosta amb bon fi i està disposat a parlar amb els pares. La noia vacilla. Es digne o no és digne de l'amor d'aquell home? Ha de confessar al seu estimat que té una taca, o no ha de dir-li? El més senzill seria dir-li,

LA MORAL AMERICANA

Doncs no li diu. I no contenta amb això, es sacrifica fingint un menyspreu que no sent. Ell arriba a creure que ella no l'estima. Té una gran i espectacular desesperació i se'n va. Ella plora com una Magdalena, però no el detura.

Nosaltres, desde la butaca, només pensant amb els metres de film poca-solta que podríem estalviar-nos, cridem interiorment: «Digues-li! Digues-

li!, i tot s'arranjarà. Parlant la gent s'entén.» Però com que el director vol que el film sigui una peça de museu dirigida a les ànimes sensibles, no li permet que ho digui.

I passen vint anys. Vint anys que duren aquells trenta minuts complets. El galan s'ha casat i és director d'una gran Societat Anònima amb sucursals a totes les capitals del món, i té set fills.

Un dia passant pel carrer, casualment, per una d'aquelles casualitats cinematogràfiques que fan les

delícies dels espectadors, veu una dona que és atropellada per un autobús. Hi corre, la veu i... és ella.

— Margaret! Tu? Fa vint anys que et cerco. Sense tu no he pogut conèixer la felicitat. Per què vares rebutjar-me?

— Perquè no vaig atrevir-me a confessar-te que tenia una taca.

— Oh! Per això? Però si jo també en tenia una!

Però ja és tard. Ella es mor. Eren dignes l'un de l'altre, y per manca d'una senzilla explicació no havien pogut ésser feliços.

Una veritable llàstima.

No em sorprèn que davant de casos com aquest hi hagi senyores que plorin.

Hi ha un altre film on es demostra irrefutablement que un *gangster* és una persona decent, que pot assassinar un buròcrata per redimir una artista de cabaret.

I finalment hi ha un film, clàssic, patró, que pretén demostrar que dues persones que s'estimen però no es comprenen, individualment poden cometre tots els actes deshonestos que més els convingui fins a convèncer-se que no poden viure l'un sense l'altre.

Aquest film es pot titular *Corazones rescatados*, o *Pasiones ardientes*, o *Fuego entre llamas*. Els protagonistes poden ésser la Helen Tewelvetrees, o la Tallulah Bankhead, o Norma Shearer; en Cary Dolent, vull dir en Cary Grant, o en Clark Gable.

L'escena representa una saleta-cuina-menjador. Els protagonistes són un jove matrimoni. Ell no es treu l'*smoking* ni per a dormir i ella vesteix trajo

LA MORAL AMERICANA

de *soirée*. No mengen calent però són feliços. Ella treballa en uns grans magatzems d'aquells que hi ha quatre-cents empleats i un comprador, i ell es guanya la vida prenent part en aquells concursos que organitzen els inventors de Nordamèrica per trobar adjectius flamants per llur publicitat.

Celebrem l'aniversari del seu casament, i ell compareix amb un pa de pessic i una candela, que és el símbol dels aniversaris. I arriben els convidats.

Pam, pam!

— Camen!

Són una gent disbauxada, que beuen i trenquen copes i ballen al so de la gramola, i de tant en tant fan uns crits de «happy! happy!» que trenquen el cor. Però entre els convidats hi ha un home que mira de traïdor, que llueix un bigotet de traïdor i tot ho fa de traïdor. Aquest home la pren a ella per una mà i la porta a una terrassa des de la qual es veuen tots els gratacels de Nova York.

— Please?

— Oh, no!

— Love you!

— Mnn!

— Please? Kiss-me!

— Oh, no!

Però es quismen.

El marit, que tot prenent un *whisky* ha compa-regut casualment a la terrassa, per una d'aquelles casualitats que són la base de tots els arguments, els sorprèn.

— *Gwell!* (Que vol dir «Maco!»)

Un gest imperatiu, acomiadament de tots els invitats:

— *Good bye! Good bye!*

I el jove matrimoni resta sol. L'explicació és breu. La separació és inevitable, i es separen:

— *Good bye! Good bye!*

Ella s'en va amb el traïdor.

Ell, per més que pretengui dissimular-ho, resta aclaparat i, per oblidar, no troba altra solució que posar-se una ampolleta plena de *wisky* a la butxaca i anar-se'n a córrer món: Chicago, Los Angeles, San Francisco, les cataractes del Niàgara, Vallcarca, etcètera. I s'embruteix, no s'afaita i beu com si tingués una fàbrica de paper secant a l'estòmac. I acaba brut, deixat, repulsiu, a l'extrem que els antics coneguts quan el troben no el coneixen i li fan caritat.

Ella, passat el primer moment de folia, s'adona que el traïdor és un home abjecte, però està esclavitzada per aquell home, que la maltracta, i s'ha d'aconsolar prenent cocaïna, morfina, cafeïna i aspirina i tots aquells ingredients que els europeus només somiem quan tenim mal de queixal. Un dia però, cansada de sofrir, prepara una sopa de farigola amb un narcòtic i la dona al traïdor, i mentre aquest dorm, fuig. De casa del traïdor va a parar a casa d'un tractant de blanques, d'aquells que

LA MORAL AMERICANA

tracten les blanques tant malament. Torna a fugir i va a parar a un cabaret. Del cabaret passa a una taverna de mariners. I va rodolant, rodolant, fins que va a parar a l'hospital.

Precisament en aquell hospital on es troba ell.

— You!

— You!

Es quismen i aquí no ha passat res.

Ara imaginin la tragèdia d'un pare de família que ha tingut el desencert de portar els seus fills al cinema i es troba amb un argument d'aquests. Una vegada que jo vaig tenir la debilitat de portar-hi els meus fills, el segon no es sabia avenir de que es quismessin d'aquella manera i tot era preguntar-me:

— Pare! Per què es mosseguen les dents?

El documental de la «madera»

El documental de la *madera* mai no morirà. Es veu que les cases americanes s'han proposat que la tala de boscos, el transport dels troncs i les manufactures de la fusta, no tinguin secrets per a nosaltres, i cada dos per tres ens en passen un de nou que és igual que els anteriors.

Per amenitzar-ho, els distribuïdors espanyols els fan comentar per un *speaker* humorístic, i aleshores el documental es converteix en un desori que arriba a impressionar les ànimes sensibles.

Heus ací les notes que jo vaig recollir del que deia el comentarista nacional, durant la projecció sonora d'un dels cèlebres documentals de la *madera*:

«— He aquí algunos modelos de árboles centenarios. Estos árboles, a pesar de su edad, tienen muy buena sombra. En este bosque de Honduras, los forasteros forestales se meten en honduras y se suben por las ramas.

«Salvando los árboles genealógicos, los demás árboles son aprovechables para salvar la madera. Las hojas, como no sirven para afeitarse, son destinadas a las esculturas de los Museos. Luego los

R A D I O - C I N E M A - S O N O R

troncos son conducidos al río. Cuando los troncos se hallan en el río, un desbordamiento es peligrosísimo, pues los habitantes de los pueblos vecinos parecen apaleados. Los troncos de buena madera siguen la corriente.

«Al llegar a su destino, los troncos son arrastrados por otros troncos, éstos de caballos, y conducidos al aserradero.

«La madera es muy útil para comer, pues de ella se sacan las mesas de comedor y las cucharas de palo. Miles de obreros convierten los pinos en mesas de roble. De la misma madera sale también el aserrín, que en la actualidad substituye muchas veces a la masa encefálica.»

Existeixen altres documentals com el de les cataractes del Niàgara, les roques del Colorado i les danses del Tirol, que no han d'envejar res al que acabem de descriure i que també contribueixen poderosament a la formació de la nostra cultura.

Els films parlats en castellà :: La producció nacional :: Els films llegits

Abans d'encetar aquest capítol, cal que guardem un minut de silenci a la memòria de Lupe Vélez, Roseta Moreno, Dolors del Río i Conxita Montenegro, que foren les primeres *stars* que des d'Amèrica ens oferiren les primícies dels films parlats en castellà. Aquestes innocents actrius es prengueren tan de bona fe l'art de conservar la línia, que es varen quedar amb la pell i l'os, a l'extrem d'inspirar llàstima i compassió.

També els agrairé que oblidin aquells films de Stan Laurel i Oliver Hardy, parlats en espanyol a base de: «*Hola! Muy buenos días! Mocho bien estar mi majareto!*»

De la producció nacional, el més recixit i eficient, és la manera de tocar directament les fibres sensibles de les persones de bon cor i de nobles sentiments. Així com els productors americans es dirigeixen preferentment a les persones intel·ligents, o a les ànimes sensibles, o a les persones impressionables i fins de vegades es decideixen a advertir que el film no és apte per a senyoretes per veure si les senyoretes hi van, els productors nacionals

R A D I O - C I N E M A - S O N O R

es dirigeixen sempre a les persones de nobles sentiments patriòtics assegurant que el film és eminentment nacional, o fermament ibèric, o exquisidament vallesolèta, o que és un cant a la raça, o una estampa de la Manxa.

No insisteixo gaire, perquè els catalans alguna vegada també hem abusat en aquest sentit. Perquè sóc català i no em dol confessar els defectes, ho puc dir. Una vegada vàrem tenir la debilitat d'estrenar un film molt tronadet i l'anunciàvem dient que tot bon català tenia l'obligació de veure'l.

Realment calia ésser molt bon català i de molt bona jeia per resistir aquell film tan dolent.

Els primers films parlats en mexicà que arribaren a casa nostra, produïren un moviment de sorpresa i d'expectació difícil de descriure.

He procurat retenir-ne un d'esquematzat a la memòria, que és el que reconstrueixo a continuació.

MUSEUM PICTURES AND SODA FILMS CORPORATION

LA AUTOCRACIA DEL FILM

SELECCIONES PEDRO PASTURET

EL VIRAI

Elvira surt al balcó, en mig de dues clavellines i un roser d'enredar. Dic d'enredar perquè les roses són de paper i en voler-nos presentar-les com si fossin naturals, és una enredada. El tutor d'Elvira, el *rico hacendado*, espia Elvira amagat darrera el tronc d'una palmera.

Arriba Ricardó, en una carretella de vímet que

ELS FILMS PARLATS EN CASTELLA

té tot l'aspecte d'una jardinera, arrossegada per dos cavalls atapeïts de picarols, menats per un cotxer amb patilles postisses i cordovès natural. Ricardó exhibeix un trajo de torejador Lluís XV, una guitarra i un barret de picador.

— *Es usted muy bonito.*

— *Oh, no, Elvira. Lucero de mi alma. Yo quiero morir de amor por usted.*

Dites aquestes frases, el diàleg es complica :

— *Bien... Pero... Sin embargo... Quién sabe... Veremos... No obstante... Amor mío... En fin... Quizá...*

Però Ricardó pren la guitarra i es posa a cantar, acompanyat del cor que surt de darrera les palmeres.

— *Eres la flor de la estepa mejicana.*

— *Yo soy la flor de la estepa mejicana.*

— *Ella es la flor de la estepa mejicana.*

I de repent apareix Curro Vargas, un mal home amb polaines, carregat de pistoles i sempre a punt d'atracar un estanc. Aquest Curro Vargas, de jove, havia anat a robar vaques en companyia del rico *hacendado*, i aquest és el motiu pel qual el tutor d'Elvira vol que la seva tutelada s'hi casi.

I ve l'escena del desafiament. Curro Vargas diu a Ricardó :

— *Uno de los dos sobra en este mundo.*

— *El que sobra es usted* — respon Ricardó, mostrant una navalla de tamany natural.

— *Voy a partiros el corazón* — udola el Vargas, i amb una manta de viatge embolicada al braç esquerre ataca sense contemplacions.

— ¡Maldición! ¡Me habéis matado! ¡Ay!

El *rico hacendado* s'humanitza, contrallum, un bes apassionat a la claror de la lluna, dues ànimes felices, fi, i aquesta és la veritat d'un film americà, rodat a Mèxic i parlat en castellà, que retrata fidelment els costums d'un país desconegut, que ells asseguren que és el nostre, però que no ho és.

Aquests films, moltes vegades restaven incompresos perquè el castellà que s'hi parlava era excessivament pintoresc. Per això, els representants de les cases americanes a Barcelona adoptaren els doblatges, o sigui la transfusió de la paraula. Un procediment que consisteix a substituir el diàleg anglès dels films americans pel diàleg espanyol, procurant que l'espectador no s'adoni del canvi. L'escrupolositat d'aquesta substitució és exquisida, per no dir perfecta. Els realitzadors han aconseguit que els mots s'adaptin perfectament als moviments del llavis dels actors anglesos, però ho han aconseguit a força de grans sacrificis, i una de les coses que no han reparat en sacrificar ha estat el sentit del mot.

Per tant, aprofitant el moviment dels llavis d'un actor anglès que pronunciava: «*Good bye! Love you! Kiss-me!*», hem sentit la veu del doble que deia: «*Me voy. Hola, tu, Quimet!*» I per un moment els espectadors hem quedat astorats i una mica neguitosos, tement haver entrat equivocadament al Sant Boi Cinema.

ELS FILMS PARLATS EN CASTELLA

Sempre recordaré un documental, sonor i doblat, sobre la fabricació dels canons Krupp, en el qual un operari, després de cercar la llima inútilment, es dirigia als seus companys i els preguntava:

— *Pascual, amigos míos, la lima ¿dónde está?*

Les cases americanes, després de molt rumiar, després de celebrar importants consells generals i de fer funcionar sense interrupció el telègraf, el telèfon, el megàfon i el gramòfon, trobaren un altre procediment molt bo per projectar els films parlats en anglès, consistent en atapeir les fotografies de rètols impresos. Aquesta quantitat de lletra impresa, de preguntes i de respostes, ens obliga a una lectura excessiva, i ens passem la sessió llegint, i de tant llegir, moltes vegades sortim del cinema sense haver vist la cara que feien els protagonistes del film.

Si mentre llegim els rètols, els actors anglesos callessin, encara seria suportable, però els actors segueixen rondinant: «*Good bye! Good bye!...*» L'efecte que produeix és el mateix que quan vos-tès llegeixen el diari i des de l'emissora ens diuen:

— *Servetinal. Servetinal...*

Per acabar amb tots aquests problemes sorgits amb motiu de la sonorització del cinema, els productors nacionals han produït la producció nacional. Però el que hauria hagut d'ésser un motiu de joia per a tots els espectadors, només ha produït la joia dels aficionats a la sarsuela, perquè els productors nacionals s'han lliurat tots como un sol home a transportar sarsueles a la pantalla, sense

R A D I O - C I N E M A - S O N O R

oblidar-se dels decorats ni d'aquelles rondalles aragoneses que nosaltres admirem amb una sinceritat que no necessita certificats.

Aleshores, preguntaran vostès, si els films americans no s'adapten a la nostra moral i els films doblats són incongruents i la producció nacional està reservada als amants de la sarsuela, potser ens recomanarà els films alemanys?

Veuran, si saben equacions de segon grau, no hi tindria cap inconvenient de recomanar-los-els. Però si no en saben, vagin amb compte, perquè de vegades ens presenten uns espies que son contra-espies, i fan veure que són espies perquè els contraris es pensin que no en són, i quan els contraris es creuen que no en són, aleshores resulta que en són, sí, en són, però, en contra de la nació que els paga, perquè una dona els ha dominat la voluntat.

Aleshores, tornaran a preguntar-me vostès, què és el més recomanable? I jo respondré: El més recomanable és anar a veure films dirigits a les persones intel·ligents.

Si volen convèncer-se, llegeixin el capítol que segueix:

Un film dedicat a les persones intel·ligents

L'advertiment de que aquest capítol era dedicat als films dedicats a les persones intel·ligents, segurament els haurà alarmat una mica, i ja deuen haver tancat el llibre perquè no el vegin les nenes.

De tota aquesta alarma en tenen la culpa certes empreses que quan tenen un film que no peca d'honest, el dediquen a les persones intel·ligents, creient que aquestes l'acceptaran sense protestar per por de passar per persones no intel·ligents.

Aquesta temporada fou estrenat un film dedicat a les persones intel·ligents, tota la reclam del qual es féu a base d'un cartell que reproduïa una banyista sense trajo de bany, i va resultar que allà on obtingué un èxit esclatant fou al districte cinquè.

Així com els films no aptes per a persones impressionables, únicament impressionen a les persones impressionables, perquè són les úniques que es deixen impressionar, i els films científics són els predilectes dels amants del vodevil i es projecten sempre en els locals eminentment científics del Paral·lel, els films dedicats a les persones intel·ligents

obtenen sempre un èxit de públic no intelligent.

Però no termin, senyors lectors, puix que jo abans de descriure el film, li he llevat la tesi i l'he reduït simplement a un film d'art. Com a bon film d'art podrà resultar una mica feixuc, una mica llau-na, però mai no podrà ésser titllat d'immoral.

Els prego que vulguin posar-se el *smoking*. Trac-tant-se d'un film d'art, però, la sessió ha d'ésser

de gala. Els senyors amb *smoking* i les senyores amb trajo de *soirée*, amb l'esquena nua, però, procurant que no es vegin les pintades de iode.

Installem uns focus a l'entrada del local i un micròfon al vestíbul. Els focus son perquè un operador cinematogràfic proveït d'una càmera enganyí a les persones intelligents fent veure que les filma. El micròfon, es perquè unes quantes personalitats diguin què els ha semblat i el judici que els mereix aquell film que encara no han vist.

«Aquí, micròfon instal·lat al vestíbul del Picornell Palace Cinema, amb motiu de l'estrena de la super-joia *Allaus afroses*, dedicat a les persones intelligents,

U N F I L M D E D I C A T

Una multitud impacient pugna per entrar, però el local està totalment ple. Mai no s'havia vist una concurrència tan distingida, ni mai hauríem pogut sospitar que existissin tantes persones intel·ligents.

— Escoltin la veu autoritzada del famós literat Pau Brufau i Patau, guanyador del concurs de novel·les de les Cotilles Rosaura.

— Senyors radioients: Jo, la veritat, crec que aquest film que anem a presenciar és d'aquells films que tots tenim l'obligació de presenciar, perquè si no els presenciéssim no els presenciariem. Restarem colpits àdhuc, si més no... si més no... perquè és txecoslovac.

— Escoltin ara la veu del famós director txecoslovac.

— Señoros y señoras: Yo ser un enamorado del sol de España y de este Barcelono con su escullera y este tan bonito su monumento a Pitarro. También ser obra de arte este película. Yo tener honor de presentarla para demostrar afecto checoslovaco a poeblo barcelonés. Bona nit tingui.

— Escoltin ara la veu de l'oncle d'un acomodador.

— El noi m'ha dit: Veniu aquesta nit i veureu un film dedicat a les persones intel·ligents. I com que el saber no ocupa lloc... es allò que es diu. Vetaquí. He pres dos cafès i em sembla que ho resistiré. I que sigui el que Déu vulgui.

Atenció. Va a començar la projecció.

Allaus afroses [] [] []

Dediquem aquest film a les persones intel·ligents, segurs que elles sabran copsar el que hi ha d'humà i alligador en tot el seu simbolisme.

Comencen a passar núvols. Uns núvols grassos que projecten unes ombres denses al cim de les muntanyes.

La fotografia és molt bona. Se sent al lluny el flabiol d'un pastor. El sonor és excellent. El pastor pastura unes vaques. I quines vaques! Les veiem de lluny i de prop, d'escorç i de perfil, per sobre i per sota, senceres i fragmentades. Ara una banya, ara la cua, ara una pota... I els núvols vinga passar. Muuuuh...! Muuuuh! El morro de la vaca frega l'objectiu. Muuuuh! El sol s'enfosqueix. Les ombres davallen al pla. I el vent comença a xiular... Solitud... Misteri... Poesia... Basarda... Ell, l'intel·lectual àcrata refugiat en la pau d'aquelles muntanyes, amb el cap descobert, els ulls extàtics i els braços estesos, avença desafiant el vent i crida: Guiomar! Guiomaaaaar! I la seva veu la repeteix l'eco de les muntanyes: Guiomar! Guiomar! I segueix avançant. Al lluny retronen les campanes de l'església del poble... La fotografia, bona, gràcies.

Guiomar, en l'interior de la seva cambra, contempla un raig de lluna que es filtra per la finestra i va a topar damunt d'un rellotge imperi que hi ha

U N F I L M D E D I C A T

a l'escalfa-panxes produint reflexos metàl·lics. Pau-sa i serenitat.

Moltes vegades, en arribar aquí les persones in-telligents s'adormen i els acomodadors proveïts de les piles Lot, corren pel pati de butaques com unes cuques de llum vertiginoses i les desperten.

— No s'adormin! Es deixarien perdre el mo-ment culminant. Per poca estona no quedin mala-ment.

Guiomar segueix contemplant el raig de llum que es filtra per la finestra. Es veu que no té res més que fer. El rellotge de l'escalfa-panxes, fa tic-tac, tic-tac. La fotografia segueix essent bona.

Guiomar sofreix en silenci el record d'aquell ho-me que mai no ha vist, però que només de pressen-tir-lo en somnis trasbalsa tota la seva existència.

De repent s'obre la porta de la cambra i apa-reixen els peus de l'àcrata. Guiomar obre els ulls, crispa les mans, panteixa, i després d'un llarg si-lenci trencat únicament pel tic-tac del rellotge, llen-ça un crit ofegat.

— Teotocòpulus Licopodio!

I Guiomar pausadament obre la finestra i es llança en el buit.

L'àcrata pren un retrat d'ella, el contempla du-rant 20 minuts, s'obre una vena i deixa d'existir.

El vent segueix xiulant, les campanes segueixen tocant, i abans del Fi contemplen una vaca que arrenca una rosa silvestre i la trepitja. És el símbol.

Aquest film projectat lentament, sense presses i insistint en els detalls, pot arribar a durar una ho-reta i mitja ben bona.

R A D I O - C I N E M A - S O N O R

A la sortida, les persones intel·ligents canvien impressions.

— Aquella vaca! Aquella vaca val tot el film!

— Efectivament. I quin ritme! I quin primer pla el d'aquelles gatoses brandades pel vent.

L'endemà però, els crítics, que ja comencen a cansar-se de suportar anestèsics, acorden i conclouen que *Allaus afroses* és un film pretensió, enfàtic, llauna, d'una petulància insuportable. Les persones intel·ligents aleshores s'arrenquen els cabells, comprenent tota la inutilitat del seu sacrifici i de la seva abnegació.

Anècdota

Vostès coneixen perfectament els pobres lleons que surten en els documentals de la selva. Són els mateixos que intervenen en els circs romans de Cecil B. de Mille. Són uns pobres lleons típics de quart grau que quan veuen un negre tremolen i volen tornar-se'n de totes passades a la gàbia. La culpa d'aquest pànic dels lleons la tenen els directors per haver-los escarmentat. Si els directors no haguessin abusat fent triomfar sempre els caçadors, obligant els lleons a fer el paper de víctimes, avui encara actuarien amb una certa elegància. No dubtin que si un director els hagués permès que de tant en tant es mengessin un negre, s'haurien animat. Però l'única vegada que varen permetre que un lleó es mengés un negre fou en un documental de l'Àfrica Central i encara va resultar que el negre era de cartó.

I ara ve l'anècdota.

Cecil B. de Mille dirigia una escena dramàtica. Uns màrtirs cristians havien d'ésser devorats pels lleons. En aparèixer els lleons, els màrtirs cristians cridaven:

— Pietat! Ai! No volem morir! *Please! Plea-*

R A D I O - C I N E M A - S O N O R

se! Els lleons en sentir aquells crits i aquell xivarri, en lloc d'atacar bramulant, recularen espaordits i fugiren. Cecil B. de Mille no va tenir més remei que cridar els extres i dir-los:

— No crideu, que m'espanteu els lleons!

Per aquest motiu tots els documentals en que intervenen lleons salvatges, es roden muts i després els doblen.

TITOLS I SUBTITOLS

Cinema «amateur»

Beneït sigui el cinema «amateur» i la seva puressa. Beneït sigui aquest àlbum animat, desfilada familiar, commemorativa de tots els esdeveniments.

Quantes vegades, contemplant aquell retrat que varen fer-me els meus pares quan era petit, en el qual surto nuet d'una petxina del fons del mar, he pensat en l'encisador que seria veure'l animat, perseguint aquella peixos extravagants deguts a la imaginació de Napoleón, no el de Santa Elena, sinó el de la Rambla. I aquell retrat del meu oncle, repenjat a una balustrada, amb una cortina graciosament recollida, una armilla florejada i una magnòlia de test als peus, no seria exquisit veure'l avançar saltironant i caçant papallones amb l'hongo gris?

El cinema «amateur» ha entrat de ple en les llars barcelonines. Abans les criatures, quan neixien, portaven el pa sota el braç, i avui porten la *Pathé Baby*. I els pares cuiten a comprar el vidre d'aproximació per fer un primer pla amb la sortida de la primera dent. I en aquest ambient casolà, a l'escalf de la llar i l'amor de la família, creix i es desenrotlla el cinema «amateur».

Per això encara que un dia un cineista temptat pels corrents moderns es disposi a fer quelcom atrevit dirigit a les persones intel·ligents, el monument artístic mai no perd aquell fons d'ingenuïtat de totes les coses pujades en l'honestetat.

En el cinema «amateur», la moral no necessita traves, perquè els actors mai no abusen del parentiu per extreure les escenes d'amor. Veiem un matrimoni que s'estimen, que l'un no podria viure sense l'altre, i en el moment culminant del film, en l'instant passional, ell li fa un petó al front i ella baixa els ulls avergonyida. Es el pudor «amateur». Si el cinema «amateur» fos sonor, el millor seria el diàleg.

— Miquela! Sento necessitat d'estrènyer-te entre els meus braços.

— I ara, Joan? Ves, ves...!

— Estic foll d'amor. Sento en les meves venes un foc abrusador.

— Que ets poca-solta!

Al director li costaria enormes esforços de persuasió per convèncer la senyora Miquela de la necessitat de mostrar-se apassionada i meridional.

Aquest estiu un cineista «amateur» va voler fer un film d'envergadura. Va convocar els seus familiars, els seus amics i les persones de més confiança i els va exposar el seu pla en forma de guió. L'home

s'havia cansat de filmar postes de sol, contrallums, onades i totes aquelles coses que la Naturalesa ha creat per a esplai dels cineïstes «amateurs», i es proposava fer un film d'argument. L'argument era senzillíssim. Un noi que fugia de casa, abandonava la promesa, s'aplegava amb males companyies, es trobava complicat en un afer tèrbol, es salvava de miracle i aleshores tenia un penediment i tornava als braços dels seus pares i de la seva promesa.

Per la primera escena es necessitava un sofà. El fill pròdig fugia a la nit, i els pares, amb camisa de dormir, havien de representar l'escena de la desesperació. La respectable senyora que havia acceptat el paper de mare, es negà rodonament a sortir en camisa de dormir.

Aleshores vingué la tragèdia del sofà. Després de trucar a la porta de tots els coneguts, trobarem per fi un sofà que pesava doscents quilos i per a transportar-lo era necessari un carro amb dues mules. D'amics que tinguin un carro amb dues mules no se'n troben. Unicament es troba un propietari d'un cinc cavalls «Citröen» disposat a tot, però com que no n'hi ha prou amb que el propietari estigui disposat a tot, sinó que cal que també ho estigui el «Citröen», i aquest no permet segons quins excessos, uns quants cineïstes de bona voluntat haguérem de transportar-lo a pes de braços. I tot per a no fer res. Perquè aquella senyora, que quan la minyona li perdia una cullereta de cafè movia uns escàndols que havien d'acudir-hi els veïns, en l'escena de la desesperació no feia més que riure, donar-se'n vergonya i exclamar:

— Ai, no! I ara!

El pobre director, amb tot i anar amb mànigues de camisa, suava.

Això d'anar amb mànigues de camisa és indispensable per dirigir un film. Per això tots els films «amateurs» es fan a l'estiu, puig a l'hivern els directors es constipen.

Una vegada suprimida l'escena de la desesperació, acordàrem anar per la segona escena, o sigui l'escena del brindis del fill pròdig amb els mals companys.

Trenta-set amics quedàrem en trobar-nos el diumenge en un lloc determinat i a una mateixa hora. Dels trenta-set només se'n presentaren cinc. Es suprimí l'escena, i endavant.

L'abnegat cineista «amateur» provà de copsar una munió de gent del carrer installant-se a la Rambla, però fou endebades. Abans, els cineistes «amateurs», quan trèiem la càmera, fèiem rotllo i tothom estirava el coll per sortir-hi. Ara, encara no veuen la màquina, la gent s'aparta i fuig, i jo he decidit que ho fan perquè tenen por que en passar pel nostre costat els allarguem aquell paperet que diu:

«Usted ha sido filmado. Puede pasar a recoger sus fotografías...»

Entre aquestes contrarietats i que l'amic cineista ja tenia durícies a les mans de tant picar el xassis, arribàrem a la darrera escena totalment descoratjats. Era l'arribada del protagonista:

C I N E M A « A M A T E U R »

«— Pare! Mare! Estimada!»

Tres abraçades i un bes apassionat a la promesa. La nena que interpretava el paper de promesa anà a consultar la seva tia, la qual, després de celebrar un apart amb el seu espòs, convocà consell de família, i s'acordà que aquell bes no era correcte i que calia suprimir-lo.

Jo m'imagino les escenes que devien desenrotllar-se en aquella llar tranquil·la i tradicional, en la qual encara escalfaven els llits amb el burro i brodaven sabatilles:

— Paquita! Si els teus pares obrissin els ulls! I tu t'hauries atrevit a fer això en públic?... Quin escàndol!

El film però fou acabat i el veureu projectat el dia menys pensat. No es ben bé el que s'havia proposat fer l'abnegat cineista, però està molt bé de fotografia.

Es veu el protagonista que surt de casa, camina pel bosc, tira pedretes en un estany, cull unes flors, contempla una posta de sol, fa uns moviments rítmics i a entrada de fosc retorna a casa.

S'havia de titular *Roda el món i torna al born*, i es titularà *L'amic Edmond surt a donar un tomb*.

Les excel·lències del cinema «amateur»

Per mitjà d'aquest llibre, dirigit especialment a les persones de sa casa, em permeto recomanar a totes les famílies que tinguin un fill o un parent tímid, la cura de la motocàmera. La motocàmera infondeix alè, gosadia, audàcia, fins temeritat. Un jove tímid, d'aquells que abans de declarar-se a una damisella freguen els peus, fan voltar el capell, s'escuren el coll, s'estiren la corbata i acaben parlant del temps i dels exercicis espirituals, necessita una motocàmera. Aquell senyor que quan va a una visita de condol s'atabala i pregunta com es troba el mort, i després diu:

— Dispensí, ai! Volia dir si ja està ben mort?

I quan li diuen si el vol veure, respon que ja tornarà un altre dia, i acompanya en el sentiment un empleat de la neotàfia, i recomana resignació a tots els que no hi tenen res que veure, i en voler sortir s'equivoca de porta i es fica a la cuina, a aquest senyor li convé una motocàmera. A aquells que van a una botiga a comprar dos colls del 38 i perquè no gosen protestar en surten amb sis colls del 42, dues camises i una collecció de paiames, si portessin una motocàmera no els succeiria.

L'home més tímid, més quiet, més assenyat, amb una motocàmera a la mà es capaç d'enfilar-se pels arbres, de posar-se sota les rodes d'un tren i de penjar-se en una coronisa. Posseït de la febre de filmar, es capaç de demanar a un almirall si li vol organitzar unes maniobres de l'esquadra; es capaç d'entrar en un convent de clausura i pregar a la superiora si li deixa filmar les monges passejant pels claustres; es capaç de demanar un tramvia, es capaç de tot.

Vostès no coneixen en Mestres? En Mestres, sense la motocàmera és un xicot tímid, excessivament prudent. Doncs bé, en Mestres havia de filmar uns quants metres des de la cabina del maquinista d'una locomotora, perquè es vegés l'espiral de fum en el moment de xiular.

En Mestres, amb la motocàmera a la mà, va anar a l'estació de Vilanova, va emprendre el maquinista i li demanà si li permetria efectuar l'operació. El maquinista accedí i tot anà com una seda fins a l'hora de revelar. Com que no fou possible girar la màquina d'esquena al sol, puix això ja hauria estat demanar massa, el contrallum fou tan violent que l'escena no es pogué aprofitar.

El diumenge següent en Mestres prengué la motocàmera i tornà a l'estació:

— Si no li fes res, tornariem a fer aquella escena.

— Pugi, pugi — digué el maquinista.

I l'escena fou repetida a consciència.

Va resultar que el marcador de la motocàmera s'havia errat de comptes i l'escena resultà curta.

R A D I O - C I N E M A - S O N O R

Vostès creuen que en Mestres ho deixà córrer?
No, senyors. El diumenge següent hi va tornar, i se li varen encallar els xassis.

Des d'aleshores en Mestres i el maquinista són molt amics, i cada diumenge, quan en Mestres compareix amb la motocàmera a punt de rodar, el maquinista li diu:

— Què? Tornem a fer aquell fragment?

I el fan.

Gràcies a la motocàmera, en Mestres s'ha tornat agosarat, i avui puc dir que té el maquinista dominat.

Estic segur que si un dia en Mestres necessitava uns quants metres d'un accident ferroviari, el maquinista envestiria un correu i no s'ho faria dir dues vegades.

Informació de tanca de valors cinematogràfics

Josep Mojica : Tot és en baixa.

Carles Gardel : Tot és en baixa.

Ernest Vilches : Contracta A. Nova York sense contracta.

Andreu de Seguroola : Sense variació.

Raquel Meller : Tot és en baixa.

Conxita Montenegro : Tot és en baixa.

Caterina Bàrcena : Tot és en alça (l'única que s'ha salvat de la crema).

NOTICIARIS

PRINCIPALS PROTAGONISTES

Mussolini, presenciant una desfilada.

Hitler, ídem, ídem.

El rei Gustau de Suècia, jugant al tenis.

Un nen de dos anys que toca el saxofon.

R A D I O - C I N E M A - S O N O R

Unes girls amb trajo de bany.
Les reines de bellesa de tots els països.
Les cames de Mistinguett.
El guanyador del Derby d'Epson.
El senyor Ramos de Castro.
Els aviadors nordamericans.
La tomba del soldat desconegut.

PROTAGONISTES QUE NO ES VEUEN

El criat que tira les pilotes al centre de la raqueta del rei Gustau de Suècia.

El saxofonista que fa de fons musical al nen que toca el saxofon.

Uns comparses que aplaudeixen un discurs de Briand.

INFORMACIO DE TANCA DE VALORS

Un fonògraf.

El soldat desconegut.

TRAGÈDIES DE DOBLATGE

A Xicago va succeir un cas lamentable. Com que la sincronització dels noticiaris es fa per mitjà d'unes bandes catalogades, en les quals hi ha registrats tots els sorolls aplicables a un film, com són: el brunzir de l'avió, els aplaudiments del poble, la sirena del vaixell, les petjades del cavall, etcètera, els operaris del laboratori, a l'hora de muntar un film varen sofrir diverses distraccions. En descàrrec d'aquests operaris, hem de consignar que es tractava d'un d'aquells reportatges de rigorosa actualitat, que es projecten abans de que hagi esdevingut el fet que reproduïxen. Amb les presses va succeir el que tots temíem que succeiria un dia o altre. En projectar-se el film, aparegué una cantatriu que imitava el brunzir de l'avió; un polític havia estat sincronitzat amb petjades de cavall, i un avió interpretava diverses cançons.

Aquest és el perill dels reportatges d'actualitat doblats a corre-cuita.

TÍTOLS I SUBTÍTOLS

HOMBRES DEL DESIERTO

Una pel·lícula que nadie puede dejar de ver

PIERNAS

Un assento homoneu dirigit a les almes sensibles

BONNAS ETERNAS

Un assento realista, no apto para enfermitas

BESOS DE AMOR

Algo que se aparta de lo vulgar

PERDIDOS ENTRE LAS FIERAS

Un documental que jamás olvidarás

SIN COMPASION

Algo que le hará pensar

CORAZONES EN EL AIRE

Un assento atrevida que vias a llorar en vacio

NAPOLEON XIV

Un film històric que retrata les costumbres de una época

¿CADÁVER O DIFUNTO?

Algo que impresionará a las personas impresionables

BARCELONA - HOLLYWOOD

El Pianista

Què s'ha fet del pianista clàssic? Què s'ha fet d'aquell pianista que en una mateixa sessió tocava catorze vegades consecutives el «Torna a Sorrento» i havia trobat aquella manera tan airosa d'empalmar l'acabament amb el començament? On és aquell màrtir del cinema que aguantava estoicament les tres sessions dels dies festius, aprofitant els breus intermedis per menjar un bocí de formatge i un llonguet? Què s'ha fet d'aquell piano que feia soroll de molles de pa i pinyols d'oliva i tenia sons majestuosos i gemecs d'agonitzant?

Les sales modernes, daurades amb purpurina i relleus de guix de color de mantega, atapeïdes de colors pàl·lids i els aparells Western-Elèctric, l'han foragitat. Ell únicament podia tocar el piano sota aquella pluja de clofelles de cacauet i de pells de llonganissa. La seva música era adaptable a tot. S'avenia amb les pel·lícules de sèries del conde Hugo i semblava feta expressament perquè el carameler pogués cantar a tota veu allò de: «El bon caramél de goma i menta! Qui té set i vol beure!» Era una música difícil de definir, però fàcil de recordar, amb uns acabaments definitius. Uns «patar-

BARCELONA - HOLLYWOOD

ram-pam-pam!» que de vegades ressonaven quan ja feia mitja hora que s'havien encés els llums i altres es repetien catorze o quinze vegades, car no encertava a coincidir amb el final de la pel·lícula.

Aquell pobre home que per catorze ralets diaris no parava de sacsejar el teclat, ha desaparegut.

No s'ha extingit, però ja únicament se'l troba en algun cinema forà que es manté fidel a la projecció muda de films prehistòrics.

Aquell pianista d'abans era popular. La parròquia de cada cinema li tenia una certa estimació que es traduïa en un excés de franquesa. Quan el pianista, després de sis hores de teclejar, perdia l'«oremus» i tocava quelcom inintelligible, els més assidus l'advertien:

— Senyor Quimet! Despertis, que ja són les nou!

— Ep, mestre, que això és el «Parsifal»!

N'hi havia que feien veure que roncaven, altres que grinyolaven fins que el senyor Quimet es deixondia i arrencava en un galop que deixava satisfets els més exigents.

El senyor Quimet ho aguantava tot. A més de les nou hores de cinema, aguantava que li tirassin crostons de pa, boles de paper, clofolles... i quan una criatureta del galliner no es podia aguantar una necessitat i li mullava la solfa, somreia bonatxàs, fent-se càrrec de tot.

El senyor Quimet, però, no hi haurà perdut res en desaparèixer. El pobre pianista, si encara existís, segurament es feriria si hagués de musicar una pel·lícula de les que ara es projecten. Aquell galop

E L P I A N I S T A

propí per quan s'empaitaven, la marxa nupcial dels casoris, aquell espetec de notes baixes en el moment de la tempestat i el «Torna a Sorrento» no encaixarien amb els drames de tesi i els assumptes transcendents que ara priven.

Què se'n deu haver fet d'aquell pobre pianista, abillat amb aquell trajo color d'ala de mosca, aquelles ulleres de níquel, aquella corbata de tireta, aquells punys de cel·loide precursors del xilofon i aquelles sabates afegides amb cordills?

Nosaltres, que sentim una veneració il·limitada per tot el que és històric, no podem per menys de dedicar un pietós record al senyor Quimet i al seu piano, testimonis de les primeres projeccions i factors essencials dels primers èxits del cinema.

L'actitud del pare

En les llars tranquil·les i pacífiques de la nostra burgesia, el drama no sorgeix fins després de sopar. Es en havent sopat quan l'esperit inquiet de la noia i l'afany d'emocions de la mare, topen amb la tranquil·la digestió del pare. El pare, quan ha plegat el tovalló i ha encès el cigarret de paper, obre el diari i s'abstrau. Es aleshores quan la mare i la filla s'esguarden amb ansietat i es fan senyes misterioses.

— Digues-li tu — diu la mare, amb veu gairebé imperceptible però el gest imperatiu.

— No, no: jo ja li vaig dir abans d'ahir. Avui et toca a tu — respon la filla en un xiuxiueig que gairebé sembla un sospir.

Per fi la filla, en veure que el rellotge assenyala dos quarts de deu, es revesteix de valor i diu:

— Papà...

— Què passa? — respon el pare, apartant els ulls del diari i fixant-los amb angoixa en la filla.

— Aquesta nit — diu la noia implorant — fan una pel·lícula d'en Clark Gable.

— Una altra? Però aquest Clark Gable s'ha proposat amargar-me l'existència! Aquest home fa les pel·lícules com bolets!

BARCELONA - HOLLYWOOD

— No tant, papà. Almenys fa quinze dies que li vàrem veure la darrera.

— Sembla que era ahir! I voleu tornar-hi? M'obligareu a presenciar altra vegada com la mecanògrafa s'enamora d'ell i s'hi casa? Tan bé que s'està a casa.

La mare aprofita aquest moment per fer un incís.

— Si t'escoltéssim a tu, no sortiríem mai. Aviat semblaríem de clausura.

El pare es resigna, plega el diari, tanca les ulleres, apaga el cigarret i es descorda el batí.

— No sofriu, i compteu amb el meu sacrifici. Us acompanyaré — i amb una veu que és la d'un agonitzant, dirigint-se a la filla, afegeix —: Com en diuen d'aquesta pel·lícula?

— «Corazones ardientes».

— Però si la vàrem veure l'altre dia!

— No, papà; la de l'altre dia era «Corazones inflamables».

— Em balla pel cap que l'hem vista. Com es deia la que vàrem veure ara fa tres setmanes?

— N'hem vist tantes!

— Aquella d'aquella noia indisciplinada que acaba enamorant-se d'en Clark Gable, perquè aquest guanya el primer premi al «Tiro de Pichón» per culpa d'una equivocació.

— No sé, papà... Ja n'hem vist catorze amb aquest argument.

— Ara m'explico per què no m'ha fugit de la memòria.

La mare i la filla van a vestir-se, rimmelar-se i pintar-se, i mentrestant el pare reflexiona. Recorda

L'ACTITUD DEL PARE

«El gran desfile», «Amanecer», «Beau-geste» i fins «Y el mundo marcha» i s'enterneix. Enguany no ha vist res que s'hi pugui comparar. L'única pel·lícula amb sentit comú, tècnica, emoció i que s'apartés un xic de la vulgaritat, de totes les que ha vist, ha estat «Les quatre germanetes»; però a la seva dona i la seva filla no els va agradar. El mateix li va succeir amb «Mascarada».

Quan ha acabat les reflexions, mare i filla compareixen fetes dues veritables obres de museu, i tots plegats se'n van al cinema.

— Ja portes prou quartos? — diu la mare, sempre temerosa de les distraccions del seu marit.

— Que és extraordinari avui?

— Tractant-se d'en Clark Gable ben segur que costarà el doble.

El pare s'assegura que porta els cabals suficients per no fer un mal paper al peu de la taquilla, es posa el capell i segueix.

Quan arriben al cinema, la mare no pot estar-se de fer-li aquesta lleugera advertència:

— Si t'avorreixes, dorm; però no bufis. No produeixis aquells sorolls de l'altre dia, perquè els del voltant ens miren.

El pare no respon; quan es troba instal·lat, penja l'abric a l'espatller de la butaca, hi apoia el cap i es disposa a suportar el programa amb comoditat.

A dos quarts d'una el criden:

— Joan...! S'ha acabat!

El pare s'alça, es posa l'abric i la bufanda i quan es troben al carrer pregunta:

— Oi que ell és un millionari que no sap què

BARCELONA - HOLLYWOOD

fer dels quartos i s'avorreix de tot i no troba la felicitat fins que una xicota humil, però molt bonica, s'enamora d'ell, s'hi casa, el converteix i acaben fent el viatge de nuvis a Europa?

— Just! — exclama la mare, sorpresa —. Avui no dormies!

— Sí; però és que avui he somniat.

Cinema instructiu

Les pel·lícules documentals també tenen el seu públic.

Nosaltres, sempre que hem anat al cinema i han projectat una pel·lícula d'aquestes, hem sentit la veu d'un pare que, dirigint-se a les seves filles i els promesos llurs, exclamava:

— Això us convé, això, i no pas aquelles pel·lícules que us omplen el cap de cabòries.

La fabricació de taps de suro i les diverses transformacions del cuc de seda, però, no desperten l'entusiasme que haurien de despertar. Per més que els pares s'escartassin, les filles i els promesos no s'hi acaben d'engrescar. Tant és així, que si no fos perquè són indispensables en els col·legis i sense aquesta mena de pel·lícules el sant del superior o la superiora no es podria celebrar, les cases ja haurien deixat d'impressionar-ne. Allà on no es permeten altres expansions que tirar boles de paper mastegat amb un tirador de goma i tocar el *jazz-band* amb plomilles despuntades, el més petit extraordinari promou veritables esclats d'entusiasme. Per això en els col·legis la projecció d'un film documentat devé un esdeveniment, i veure un esca-

rabat com fa la pilota, o una màquina elèctrica de pastar llonguets, és motiu de joia i xivarri, i els escolars s'expansionen com si els projectessin *Los siete pecados capitales*.

En el cinema aquest entusiasme no és possible perquè el públic està estragat. Després d'una pel·lícula de la Greta Garbo o la Louise Brooks, les facècies del taup o les diverses evolucions del pardal abans de llençar-se sobre la molla de pa, no com mouen.

Si la pel·lícula documental és curta, s'aguanten i no diuen res. Ara, si la pel·lícula documental és completa, els imitadors d'animals comencen a fer-ne de les seves. Després de projectat un rètol que diu: «Los corderos, una vez esquilados, son clasificados y encajonados cuidadosamente para que no se resfrién...», es senten veus de «be! be! be!...», que demostrin que el públic no hi entra.

Gràcies a les pel·lícules documentals, nosaltres sabem que: «Las orillas del Danubio están pobladas de castillos que en otro tiempo pertenecieron a sus dueños». Es cert, i ho agraïm. Sabem que: «La foca es un anfibio que no se aclimata en los países cálidos». Sabem com es fabriquen els taps de suro, les agulles d'estendre la roba i les sivelles dels elàstics. Sabem un sens fi de coses útils i instructives, que ens permeten respondre a les preguntes indiscretes dels nostres fills, que ens veneren com si fóssim l'Enciclopèdia Espasa. Però... la gran massa segueix impassible. El poble no es vol instruir. No està per brocs, i el transport fluvial de fustes i la cria del canari no l'engresquen.

CINEMA INSTRUCTIU

Per aconseguir que les pel·lícules instructives arribessin a interessar l'espectador, caldria que les cases productores les adaptessin al gust del públic, fent intervenir en els films documentals les estrelles de més prestigi. Un film combinat d'aquesta manera, obtindria la mateixa eficàcia i ningú no gosaria a protestar. Nosaltres estem disposats fins a brindar uns quants títols de pel·lícules documentals, i els inserim:

El escarabajo de Greta Garbo.

Laura La Plante visita las ruinas de Palmira.

Bebé Daniels se zurce las medias.

Marlene Dietrich y su jabalí.

Wallace Beery sólo come los langostinos que él mismo pesca.

Ramón Novarro pasa el verano en el Himalaya.

D'aquesta manera, el públic, veient els seus actors preferits, seguiria el film amb interès i la part instructiva produiria els seus efectes benefactors.

La història de Rússia són pocs els que l'han llegida; però, en canvi, gràcies a les novel·les barates, no resta un burgès que no sàpiga a què atènyer-se respecte als conflictes bolxevistes:

—De tot això en té la culpa el vodka! Si els russos no beguessin vodka...

El dia que les pel·lícules documentals es projectin en forma novel·lesca, la seva eficàcia serà incombustible i la cultura estarà a l'abast de totes les intelligències.

El Director

El director, muntat en un cavall de curses, fa una visita d'inspecció a les obres de construcció d'un poble del segle XIV artificial, indispensable per a la filmació de *Una noche de otoño*, extreta de la novella de James Pichornell *Las focas del Sahara*. Dos mil quatre cents obrers a les ordres de cent seixanta arquitectes aixequen els majestuosos palaus de cartó amb sòcols de paper de barba i escalinates de paper de diari. Abans d'arribar a la ratlla de l'horitzó, divuit enginyers hidràulics dirigeixen la construcció d'un canal de paper de plata. Els camions de transport van i vénen sense parar, transportant tota mena de material.

EL DIRECTOR (rosegant la pipa amb naturalitat). — La catedral de Sainte-Perpétue resulta transparent. És del tot necessari espessir les parets, per salvar el contrallum. I el palau del gran duc de Laperilla és poc majestuós. Cal afegir-hi uns finestrals i un mirador i fer de manera que el cartó imiti la pedra picada.

L'ARQUITECTE (arrugant el front a dintre el sala-cof). — Demà a primera hora tindrà tot el cartó picat.

BARCELONA - HOLLYWOOD

EL DIRECTOR. — Ha d'estar llest aquesta mateixa tarda.

L'ARQUITECTE. — Molt bé! Tot seguit envio a cercar una plaga de mosquits.

El director atia el cavall i, al galop desenfrenat, va a cercar l'autor de la novella per consultar-li els detalls. L'autor de la novella, que cobra cent dòlars diaris per col·laborar amb el director, està jugant a la bescambrilla amb el redactor de títols.

EL DIRECTOR. — El torno a molestar, sir James Pichornell, perquè hi ha uns quants detalls que em fallen.

L'AUTOR. — Un moment. La sota mata el set i aquest tres me l'emporto amb l'as de trumfo. Digui, senyor director, digui: quins detalls desitja?

EL DIRECTOR. — Desitjaria saber per quin procediment regaven els carrers al segle XIV i si ja s'havien inventat els paraigües. En l'escena de la tempestat, el protagonista ha de sortir amb paraigua o amb impermeable?

L'AUTOR. — Es curiós! Amb totes aquestes coses, quan vaig escriure la novella no hi havia pensat. I si suprimissim la tempestat?

EL DIRECTOR. — Impossible! Els catorze dipòsits d'aigua i els pulveritzadors costen un ull de la cara i ja estan instal·lats.

L'AUTOR. — Doncs fem-lo sortir amb paraigua i no en parlem més.

EL DIRECTOR. — Ara mateix ordenaré que construeixin un paraigua de l'època.

El director torna a llançar-se com una sageta, camps a través, però veu venir sir Tom Hackett,

E L D I R E C T O R

propietari de la «Films Pictures Pastelins, S. A.», en el seu catorze cilindres, i es detura.

EL PROPIETARI (amb gest enèrgic i desconhortat). — Es indispensable canviar-ho tot. L'argument de la novella no es pot filmar, car en James Pichornell l'ha afaitada. Canviï l'època i procuri aprofitar els edificis.

EL DIRECTOR. — Oh! Em veuré obligat a treballar vint-i-cinc hores diàries, a quaranta dòlars l'hora...

EL PROPIETARI. — No m'expliqui res a mi! Vostè mateix! Jo ara vaig a veure el rei del filferro, per saber com segueix, i si després de la consulta els metges han decidit que se li havia d'arrencar aquell queixal corcat.

El director es redreça amb energia i es dirigeix a les arenes, on hi ha els dos milions de comparses amb els trajes d'alabarder a punt d'intervenir.

EL DIRECTOR (aquesta vegada amb el portaveu). — Fora cuirasses i llances. Heu de sortir vestits de xinesos, car hem canviat l'argument. A les quatre, que tothom porti cua.

Els dos mil sastres de la «Films Pictures Pastelins» s'aboquen damunt els dos milions de comparses i els despullen. Mentrestant, el director va a cercar el protagonista. El troba ondulant-se i provant d'enfilar-se per una cortina.

EL DIRECTOR. — Robesti Faszendo, per favore! Si no accedetto, io en suo dishonorato! Per anar avanti cale molta bona volontati. Teniu inconvenient de vestir-vos de príncep xinès?

BARCELONA - HOLLYWOOD

EL PROTAGONISTA. — Come!... Io chinesco? Oh, non pode sere!

EL DIRECTOR. — De chinesco eleganti, caro amico! De chinesco principesco!

EL PROTAGONISTA. — Primero morte que disfraszati!

El director, desconhortat, va a trobar la primera «estrella» i es repeteix l'escena anterior. L'«estrella» es nega rodonament a vestir-se de mandarina. Li diu que *naranjas*! Aleshores el director surt descompost, ensopega amb un tauló i enruna la catedral de Sainte-Perpétue. Amb el vent que aquesta fa en caure, els altres edificis volen i es fan a bocins.

El director té un moment de descoratjament i va per suïcidar-se. Reacciona tot seguit, però, i allí mateix, sobre el terreny, filma dos mil metres a base de rètols i unes quantes poses del protagonista i l'«estrella» de perfil.

UN FILM SONOR DE LA GRAN GUERRA

Choll choll choll
plofl plofl plofl...

Heulenchol - brato-
lentoch-blantloch.

Tintitl Zetintl Tintitl Ta-co-tad ta-co-tad
ta-co-tad Broom!

All Aholl Aaaaah! All Aaaaah!

Rooooooooo! Rooooooooo!

You have taught the flaming banner of the
freedom state we know.

Kari-ram-rataplan tro-ro-ca-n-co-vel! Kari-
ram-rataplan tro-ro-ca-n-co-vel!

Dos mil anys després

(Producció eminentment alemanya)

Tota una ciutat subterrània il·luminada per set-cents reflectors, apareix a la vista de l'espectador. Els aeroplans i els tramvies es destrocen sense contemplacions. Les ambulàncies de la Creu Roja circulen vertiginosament i amb un canó automàtic acaben de rematar els ferits. Una castanyera elèctrica, protegida per dues planxes blindades, expèn la seva mercaderia.

«Así era el mundo. Como topes vertiginosos vivían los hombres entre máquinas infernales creadas por ellos mismos, que los destruían.»

De sobte una gran fumerola; devé l'escena borrosa i una enorme massa esfèrica poblada d'homes que tenen tres orelles i el nas lluminós, cau al mig de l'escena.

«El cataclismo inevitable se produjo al fin. El planeta Marte, perdido su centro de gravedad, vino a estrellarse contra la Tierra.»

Apareixen un seguit d'escenes superposades enmig de descàrregues de magnesi i esfondraments. Una criatura amb el pit travessat per un tauló. Un

BARCELONA - HOLLYWOOD

tren encastat en un col·legi. Els peus d'un home que surten de sota una màquina d'incubar pagesos. Una mà que estreny convulsivament un formatge de bola. No s'hi plany un detall.

«Escenas de dolor, de sufrimiento, de angustia... Progreso! Progreso! ¿Qué has hecho de la humanidad?»

Els habitants de Març, els marcians, s'apoderen tot seguit de la Terra. Es registren escenes que fan posar la pell de gallina. Fins que els habitants de la Terra resten a mercè dels marcians.

«En veinticuatro horas los marcianos se apoderan de la Tierra. Su actividad es grande. Arrancan las plantaciones de postes de telégrafo y en su lugar siembran aparatos de radio.»

Passen quinze dies i es veu la Terra convertida en un centre de turisme interplanetari. Els marcians han establert línies de comunicació amb tots els planetes i astres de mitjana importància. Hi ha un ferrocarril aeri que comunica amb l'Osa Major. Una línia d'autòmnibus amb ales que van a la Lluna. Un servei d'aeroplans que no paren de portar gent a l'estrella polar.

«La fábrica de hielo que suministra bebidas heladas a los habitantes del Sol trabaja sin descanso día y día, ya que la noche no existe gracias a un convenio con el dios Febo, que nunca apaga sus rayos.»

Un antic habitant de la Terra, però, treballa en l'ombra. Sí.

«Un hombre trabaja en la sombra. En las entrañas de la Osa Mayor ha descubierto un nuevo

D O S M I L A N Y S D E S P R E S

explosivo que se inflama con el pensamiento.»

Aquest savi es diu Von Schorizzo i només co-beja el desig de venjar-se.

«El hemisferio y la bóveda trepidaban a impulsos de la actividad de los planetas asociados. Los yacimientos de pepinóleo y petróleo arrojaban columnas de humo sin descanso. A más de mil leguas de los planetas, la atmosfera era irrespirable.»

I arriba el cataclisme. Von Schorizzo, amb el pensament, inflama l'explosiu i tot el firmament esclata.

«La bóveda celestial se inflama y los planetas saltan hechos añicos.»

Es veuen les estrelles enceses que topen unes amb altres, els autòmnbis que saltan per l'espai barrejats amb bocins de planeta, astres esmicolats, etcètera. Això va alternat amb escenes tràgico-còmiques de gran efecte. Uns nuvis del planeta Març que la catàstrofe els arreplega en ple viatge de nuvis. Un home que en anar a encendre el cigar se li encén el barret i tot. Un ocell que fuig esverat i acaba ficant-se a la cassola.

«¿Qué quedó de la humanidad y de los planetas después del cataclismo? Polvo, cenizas, nada. He aquí el resultado de tantos esfuerzos y de tantas luchas.»

La darrera escena es pot realitzar projectant el reflector sense celluloide.

* * *

BARCELONA - HOLLYWOOD

El senyor Von Schorizzo, director d'aquesta pel·lícula, ha passat a la posteritat.

Hom confia que el dia que aconseguixi unir la tècnica amb el sentit comú, assolirà èxits remarcables i es farà estimar de tothom.

Avantguardisme

SR. FONOLL. — La una de la nit i vostè circulant, senyor Gafarró? No sé què pensar-ne d'aquest canvi en els seus costums...

SR. GAFARRÓ. — No pensi mal, senyor Fonoll, li ho prego. Vinc d'assistir a una sessió de cinema selecte.

SR. FONOLL. — Magnífic! Cinema selecte? I on ha tingut lloc aquesta sessió?

SR. GAFARRÓ. — Al «Pascasio». Ha estat cosa de *Tirador*, en col·laboració amb el «Selecte Film Club».

SR. FONOLL. — El programa devia estar integrat per pel·lícules inèdites i irrepresentables?

SR. GAFARRÓ. — Sí... Ens han projectat *La dama de les camèlies* dues vegades. Una dama de les camèlies primitiva i una altra realitzada per un director modern.

SR. FONOLL. — Caram, senyor Gafarró! I vostè ha tingut paciència de resistir dues representacions consecutives de *La dama de les camèlies*?

SR. GAFARRÓ. — Veurà: es tractava d'una sessió selecta. Hi anàvem únicament per admirar el contrast. Tingui la seguretat que si no s'hagués trac-

BARCELONA - HOLLYWOOD

tat d'una sessió selecta, jo no hi hauria anat, perquè l'obra d'en Dumas m'atipa.

SR. FONOLL. — I de les dues projeccions n'ha tret alguna conseqüència?

SR. GAFARRÓ. — Ja ho crec! He vist ben bé com ha evolucionat el cinema en menys de quinze anys.

SR. FONOLL. — Es tot un descobriment! Es a dir que el cinema ha evolucionat? Ai caram de senyor Gafarró! Vostè acabarà essent un revolucionari.

SR. GAFARRÓ. — Ja ho sóc! Tots els que assistim a aquestes sessions de cinema selecte, en el fons no som més que uns revolucionaris. Que no ho sap que darrera de les dues dames de les camèlies varen projectar-nos deu minuts de film d'avanguardia?

SR. FONOLL. — Què diu, ara! Deu minuts de film d'avanguardia? Això és sensacional...! I en què consistia aquest film d'avanguardia?

SR. GAFARRÓ. — Era el negatiu d'una pel·lícula.

SR. FONOLL. — El negatiu d'una pel·lícula era un film d'avanguardia? Vol dir que tots vostès, en el fons, no són uns humoristes?

SR. GAFARRÓ. — De cap manera...! Nosaltres som uns entusiastes del cinema que aspirem a la seva total renovació.

SR. FONOLL. — Projectant negatius?

SR. GAFARRÓ. — Projectant tot allò que s'aparti de la vulgaritat.

SR. FONOLL. — Aleshores, per ésser més d'avanguardia, és indispensable que tots els que assisteixen a aquestes sessions hi vagin en calçotets, car amb americana hi va tothom.

A V A N T G U A R D I S M E

SR. GAFARRÓ. — Aquestes coses, senyor Fonoll, s'han de prendre seriosament. Ja sabem que ni les coses més elevades i més sòlides no poden resistir la sàtira.

SR. FONOLL. — Però vostè creu que projectar el negatiu d'una pel·lícula és una cosa elevada? Vostè no ha sentit mai a parlar d'una societat que en deien el «Niu Guerrer»?

SR. GAFARRÓ. — Alguna societat d'avantguarda...

SR. FONOLL. — En el fons cren més d'avantguarda que tots vostès, però se'n fumien. Tingui la seguretat que si quan existia aquesta societat el cinema hagués existit, la projecció d'un negatiu no hauria tingut el caràcter de cosa selecta ni d'avantguarda, sinó que hauria servit de motiu d'esbarjo per als socis, com una facècia més de les moltes que portaven a cap, amb menys pretensions que els avantguardistes i més solta.

SR. GAFARRÓ. — Bé... veurà... Però vostè no sap que aquest negatiu ha estat projectat a París en diverses sessions de cinema selecte i que els avantguardistes de París han acordat que era definitiu? Vostè no sap que a París funcionen quatre sales de cinema d'avantguarda?

SR. FONOLL. — No, senyor Gafarró, això no! Funcionen quatre sales i alcoves d'avantguarda, capaces per a catorze persones cada una, i només funcionen de tant en tant. Però, senyor Gafarró, vingui'm aquí i sossegui's: quin concepte té format, vostè, de l'art?; en què creu que consisteix, vostè, apartar-se del corrent? Anar a l'avantguarda no vol dir posar-se a fer tombarelles al davant dels altres.

BARCELONA - HOLLYWOOD

Si els articles d'en Dalí són d'avantguarda, permeti'm que formi un pobre concepte dels avantguardistes. Per assassinar la literatura no cal ésser avantguardista; n'hi ha prou amb donar una estilogràfica a un analfabet. No dubti que un analfabet, amb una ploma als dits, podria fer coses que s'apartessin del corrent.

SR. GAFARRÓ. — Home... Vostè ara s'aparta del motiu inicial d'aquesta discussió.

SR. FONOLL. — Es cert. Una cosa ha portat l'altra i hem fugit del tema cinematogràfic. Potser que ho deixéssim córrer? El dia que tornem a trobar-nos reprendrem la discussió, si és que li plau. On ens tornarem a veure?

SR. GAFARRÓ. — Què sé jo! L'únic que puc assegurar-li és que no em veurà a la «Sala Mozart» admirant una pel·lícula d'en Max Linder, per selecta ni documental que sigui la reunió.

SR. FONOLL. — Aleshores, fins a l'eternitat, retrògrad!

La vaga de traïdors

Drama real, sense contemplacions, escrit per a ésser representat a profit dels fills de traïdors pobres i demés éssers repugnants i antipàtics de professió que han mort sense deixar béns de fortuna.

QUADRO PRIMER

La casa del traïdor a Hollywood. Sala gran decorada al gust americà. Mantons de Manila per les parets, panderetes, llumeneres i mosaic morenc. A la dreta, cadira de braços per a reflexionar i una pipa amb incrustacions de marfil. En alçar-se el teló es sent el petar d'una porta i unes corredisses. En mig de l'escena hi ha Hellissen, que sofreix en silenci i de tant en tant fa un gest tràgic. S'obre la porta del fons i apareix Schrafalls, el traïdor.

SCHRAFALLS. — No véns als meus braços, Hellissen meva, per a donar-me la benvinguda?

HELLISSEN. — Oh, espòs meu! El teu gest cada dia és més repugnant i el teu bigoti cada dia és més las. Per què no m'esguardes fit a fit? Per què

BARCELONA - HOLLYWOOD

contraus les celles d'aquesta manera i torces la boca així?

SCHRAFALLS. — Tu també t'estremeixes en veure'm? I els meus fills?

HELLISSEN. — Han fugit espàordits en sentir les teves petjades.

(El traïdor somriu sinistrament, s'arrenca el monocle que portava enganxat amb màstic, es desploma a la cadira de braços i reflexiona.)

HELLISSEN (amoixant-lo amb tendresa). — I tu, en el fons ets bo... Quan jo vaig fugir de casa dels meus pares per casar-me amb tu, eres un home jovial, «xistós», amable, franc... Per què no sollicites que et donin papers de solter de mitja edat condescendent? Què et costaria fer el paper de l'home noble que a força de noblesa i sacrificis arriba a interessar el cor d'una milionària? Així no hi podem seguir. El nostre fill gran ha estat expulsat del col·legi, al·legant que mirava malament el mestre.

SCHRAFALLS (mossegant-se les cues del bigoti amb ràbia). — És horrible! I els directors cada dia són més implacables! Avui m'han obligat a romandre darrera una columna cloent els llavis convulsivament i movent els pòmuls, mentre en Menjou abraçava apassionadament una «star» de la primera volada. Ahir em varen obligar a deixar-me descobrir en el precís moment que sostreia uns documents del calaix de la taula del duc de Dosthowells. I tots els finals de pel·lícula em veig obligat a desaparèixer amb els ulls baixos i tot escorregut. Cada dia m'obsequien amb un nou ridícul.

HELLISSEN (plorant). — Jo em veig privada d'a-

LA VAGA DE TRAI DORS

nar amb els nostres fills a les sales d'espectacles. Encara tu no apareixes a la pantalla, el públic xiula i mou xivarri. Els teus fills acabaran avergonyint-se del seu pare!

SCHRAFALLS. — No! Això no!

HELLISSEN. — Doncs revolta't!

SCHRAFALLS. — Ara mateix! Arrissa'm el bigoti i dona'm un coll més baix! (Rebotent el monocle per terra.) I aquest estri, que se'l posi el bisbe! Talla'm immediatament les patilles!

QUADRO SEGON

Interior d'un estudi. Representa el desert de Sahara amb les piràmides. Un tramoïsta amb una manxa fa brandar una palmera agitada pel vent. Un altre llença sorra enlaire imitant el simún. De tant en tant passa un moro amb el camell. Cada vegada que el camell s'equivoca, el director, que roman sota d'un parasol al costat de la màquina, crida i renega.

DIRECTOR. — No és possible que vostè s'enlluerni amb el reflector i faci de pantalla amb les mans perquè aquesta escena representa de nits. Aquest tros ha d'anar pintat de blau. El camell al costat de vostè és un ésser intelligent. Vostè no rumia i ell, sí! Burros!

EXTRA. — Home!

DIRECTOR. — Burros a escena! De pressa! El segon burro ha de remenar la cua perquè doni re-

BARCELONA - HOLLYWOOD

sultat aquell rètol que diu: «Movia la cola para pegarle». Molt malament. Talleu!

(El director rebot la trompa per terra i s'arromanga més les mànegues.)

DIRECTOR. — Ara toca a vostè, Schrafalls. Vostè apareix recelós, guaitant de reüll, i es dirigeix ràpidament a la primera piràmide a robar el tresor de Tutankhamen.

SCHRAFALLS. — Haurà d'enviar a cercar la seva àvia.

DIRECTOR. — Com? Què diu? Què és aquesta manca de disciplina?

SCHRAFALLS. — Que jo no estic disposat a fer més de traïdor! Que jo no vull fer més papers ridículs! Que d'ara endavant vull que m'estimin.

DIRECTOR. — Vanitat!

SCHRAFALLS. — El que han fet en Menjou, en Lew Cody i en Lewis Stone també ho puc fer jo. D'ara endavant vull que en acabar les pel·lícules, la gent m'aplaudeixi.

DIRECTOR. — Per l'amor de Déu, Schrafalls! Pensi que vostè és l'últim traïdor que ens resta! Que no n'hi ha! Que tothom vol fer de galant jove.

SCHRAFALLS. — A mi no m'expliqui res. Llogui un «extra».

DIRECTOR. — Però si els «extras» no serveixen. Exageren la nota, xerriquen les dents, caminen geperuts, clouen els punys amb exageració i inspiren més llàstima que repugnància. Un traïdor refinat com vostè no el trobaré.

SCHRAFALLS. — Això no em preocupa. Jo d'ara

LA VAGA DE TRAIIDORS

endavant vull subjugar-les, apassionar-les, que m'indolatrín i em venerin i que em trobin irresistible. He dit la meua darrera paraula.

QUADRO TERCER

La mateixa decoració del primer acte. Hellissen plora asseguda a la cadira de reflexionar i els seus dos fills li fan preguntes indiscretes.

TONY. — I tots aquells petons els hi feien de debò al papà?

HELLISSEN. — No, fill meu.

BOBY. — Però per què l'abraçaven totes aquelles senyores?

HELLISSEN. — Per seguir l'argument.

TONY. — Oï que n'hi havia una que li mossegava el nas?

HELLISSEN. — Aneu-vos-en a dormir, fills meus. (Tony i Bobby se'n van a dormir i Hellissen plora a bots i barrals.)

SCHRAFALLS (apareix jugant amb un bastonet de canya, jovial i content com mai). — Sóc feliç! Els amics es barallen per estar al meu costat i cada dia compto amb noves admiradores. Quina correspondència ha vingut avui?

HELLISSEN. — Es allà.

SCHRAFALLS. — Dues-centes lletres de color de rosa, fotografies, un guant de cabritilla i sis-centes targetes. (Adonant-se d'Hellissen.) Però què tens, Hellissen? No estàs orgullosa d'ésser l'esposa d'un

BARCELONA - HOLLYWOOD

home fascinator com jo que dimana aquesta simpatia?

HELLISSEN. — Estic avergonyida d'ésser la muller del protagonista de «Totas en pijama». Del pare de família que s'adorm en el besar sense reparar en l'exemple que pot donar als seus fills. Avui han expulsat del col·legi el nostre fill perquè volia besar a la monja. Entre poc i massa. Jo no puc romandre al costat d'un ésser tan depravat com tu ni un minut més. Me'n vaig a casa dels meus pares sense perdre temps, perquè el divorci encara et serviria de propaganda. Adéu per sempre més, home sense pudor! (Hellissen se'n va i Schrafalls cau aclaparat a la cadira de reflexionar.)

SCHRAFALLS. — Oh, dissort! No tinc altre remei que sol·licitar la plaça d'en Tom Mix i fer pel·lícules amb en «Rin-tin-tin», *perro lobo*.

UN FILM DEDICAT A LES PERSONES IMPRESSIONABLES

Et dieu Rodéo, que s'han donat
nosos de cadibers real embul-
sonats...

Ha mort, però el cor li ha
cora... No sé... Tinc por...
No sabria explicar-me

Ok! És espantós, Anínni?

Auill! Aiiiii!

Per fi em vasjats de l'embul-
sonador.

A casa de Terribulsonador la
vellada téremorria plàcida-
ment.

Crough! Brown! Aboma!
Humano!

Im runc! M'aboga! Chre-
stibus! Abroobang!

I ara tu! Vaig a embulsonar-te
en vida.

Me filla! Maldetto! Morn
crebulsonato!

I ara jo, com embulsonat en
podria viure, vaig a morir.

La Morga.

Costums mexicans

Quan després d'una pel·lícula projecten un pròleg que comença: «Allá por el año 1800 en una ciudad de Méjico...», sentim com una mena d'esgarrifança i ens preparem a sofrir amb resignació. I els nostres pressentiments són fatals i no fallen mai.

Segons on, però, es veu que aquesta mena de pel·lícules obtenen un èxit sense precedents; del contrari, no creiem que les cases cinematogràfiques seguissin filmant-ne. El fet que en un estudi tinguin una casa de cartó amb pati andalús, dues palmeres, una finestra amb reixa a peu pla, un cotxe de vímet, un traje de torojador i una guitarra, no és prou perquè sigui imprescindible la filmació d'un assumpte mexicà. En temps del malaguanyat Rodolf Valentino, quan les senyores estaven a dos dits de beure sulfumant pel seu ídol, tot era perdonable perquè l'ambient influïa poderosament en els atractius de l'astre. Aquell traje d'*alamares* i *anticuelas*, amb *chorreras* i una cascata de cintes, era necessari perquè el malaguanyat pogués mostrar la seva elasticitat i aquell caient d'ulls tan meridional. Cada vegada que el cotxe de vímet parava davant de les arcades de la casa de cartó, amb el brollador

BARCELONA - HOLLYWOOD

per mig i una palmera a cada costat, i en Rodolf posava un peu a terra per saludar a la vídua que tenia una filla per merèixer, els sospirs de les espectadores posaven en moviment els ventiladors de les sales dels cinemes. Avui, encara el públic no veu el cotxe de vímets i el traïdor amb barret cordobés que espia amagat darrera una palmera, ja es senten rialles mal contingudes i xistos de tots calibres i totes dimensions.

I és que els costums de Mèxic, de tan pintorescos que ens els han volgut pintar, han acabat per escamar els més ingenus. Aquells ramats de braus que corren pels carrers, aquells indígenes que toquen la guitarra a la claror de la lluna, aquell anar a ganivetades per un tres i no res, i aquelles manoles que s'inflamen a la primera mirada, ja no ens commouen. Mèxic ha passat a la història.

Avui, donada l'actitud del públic, la projecció d'un film de costums mexicans ja no és possible. Altrament la producció nacional ha fet uns avenços tan formidables que ja no hi ha qui ens pugui fer la competència. En aquest article, que no és article, no pretenem fer l'article al cinema nacional. Unicament l'ha motivat el desig de dir adéu als films mexicans i dedicar-los un pietós record.

Per tal que vostès els tinguin ben presents en les seves oracions, reproduïrem els rètols d'un film típicament mexicà, i vostès, amb una mica d'imaginació, podran reconstruir-lo i reviuran uns instants felïços.

Rètol núm. 1: «Allá por el año 1800, en una ciudad de Méjico, llamada Thinaca, un rico hacien-

dado llamado Serrapollera, tenía una hija por merecer.»

Rètol núm. 2: «Dióscero Juncoesmaltado, hombre de malos antecedentes, pretendía casarse con Carmuncha, la hija de Serrapollera.»

Rètol núm. 3: «Al florecer de los almendros, una mañana de primavera un coche de mimbre, tirado por dos briosos caballos, paróse ante la puerta.»

Rètol núm. 4: «—Carmuncha, mi sol, mi bien, hace un minuto que estoy a vuestro lado y ya os amo como si os hubiera puesto al mundo!»

Rètol núm. 5: «Juncoesmaltado, presa de la envidia y los celos, espiaba los menores movimientos, que no por ser menores eran menos voluptuosos.»

Rètol núm. 6: «El día de la corrida, el cercado de los Serrapollera estaba repleto de un público ávido de emociones y otros objetos.»

Rètol núm. 9: «Un grito de terror resonó en los ámbitos de la plaza. Juncoesmaltado había envenenado las astas del toro.»

Rètol núm. 12: «Y mientras Roberto de Roquebuillón se salva milagrosamente gracias al manto que le había arrojado Carmuncha, el traidor yacía en la arena presa de violentas convulsiones.»

Rètol núm. 14: «—Sí, Roberto, os amo. Ya os amé el primer día de veros. ¡ Si sois tan noble...! »

Els drames de l'Oest

En anunciar l'esgotament i desaparició dels drames de l'Oest, no podem menys que enternir-nos i plorar la pèrdua irreparable amb llàgrimes de veritable desconsol.

Ja no veurem el «sheriff» amb la seva pistola de repetició, que disparava els trets a dotzenes sense mai acabar les municions, com l'autèntica pistola de sant Ferriol. Ja no veurem aquell usurpador de mines que bevia els «whiskys» com aquell que pren camamilla i se'n duia la noia de les trenes daurades camps a través, obligant-nos a estar amb l'ai al cor fins a l'acabament de la tercera jornada. Ja no aplaudirem més aquell penco presoner dels pellroges, que una nit de lluna fugia i després de quinze dies de galopar sense descans, encara arribava a temps a la gran cursa i guanyava el primer premi en mig de l'engrescament de totes les portes del barri que ocupaven els llocs més estratègics del cinema. Ja no veurem més com pesquen vaques amb llaç escorredor, ni com el propietari d'una mina es juga les llavors d'or a la ratlleta, ni com, per esbravar-se de la sort adversa, sembla el cafè de cadàvers.

Els ingenus som els éssers més desgraciats d'aquest món. La moda ha suprimit els drames de l'Oest sense reparar en nosaltres, pobres de nosaltres, que vivíem la vida simplement, sense complicacions de caràcters, ni terrabastalls psicològics, ni intervencions solapades del subconscient. Nosaltres, amb un de bo que triomfés, un de dolent que se la carregués, una noia que no quedés per vestir sants i un «sheriff» que quedés en bon lloc, ens donàvem per satisfets i restàvem admirats de la simplicitat amb què era condensat el drama de l'existència. Però els corrents moderns, la complicació de les passions, el descobriment dels replecs de l'ànima, la manifestació de tota mena de sentiments, ha obligat els productors de pel·lícules a suprimir la ingenuïtat. El drama de poques taules serà substituït per l'assumpte d'alta transcendència... I des de l'últim replà de l'escala de cargol de la nostra fantasia hem caigut en l'infern de les ànimes torturades i ens hem fet un xiribec a l'optimisme.

Quan les pel·lícules de l'Oest es trobaven en el seu apogeu, el cinema, per a nosaltres, era com un sedant que obrava damunt de la nostra ànima banyant-la en una infusió de benestar. En començar la pel·lícula tot seguit endevinàvem qui era el bo i qui era el dolent, qui triomfaria, qui es casaria amb la noia i qui seria castigat sense contemplacions. Per més facècies que fes el traïdor no perdíem mai l'optimisme, i pensàvem: «Ves fent! Quan més faràs, més te la carregaràs!» I sofriem

ELS DRAMES DE L'OEST

de gust, pensant que quan més ho guariem més gaudiríem a l'hora de la justícia.

En canvi avui, tots els que com nosaltres són ingenus a més no poder, ens roda el cap davant d'aquell etern fluctuar entre el bé i el mal i restem atabalats a força de problemes psicològics i pel·lícules de tesi. Què costaria abans d'una pel·lícula de la Greta Garbo, per exemple, que no ens inquietessin amb un pròleg d'aquells: «La moderna vampiresa, llama que se consume, pétalo de rosa que embriaga y en la vorágine de las pasiones triunfa ajena al eterno mariposcar de los sentimientos»? Nosaltres, confessem que davant d'un pròleg així ja restem escamats per tota la vetlla. I això no succeeix únicament en pel·lícules de la Greta Garbo, sinó que succeeix en tota pel·lícula que tingui dos dits de transcendència. Un director que tingui una mica de prestigi es veu obligat, per poder competir dignament, a amargar l'existència cinematogràfica de tots els aficionats. El director que no pot encapçalar una pel·lícula amb un rètol que digui poc més o menys: «El drama de la vida, que aunque ajeno a nuestros sentimientos va unido a nuestras pasiones, nos lleva muchas veces a la realización de cosas irrealizables. Este es el drama de Dijouhs Almig, víctima de su propio subconsciente.»

La nostra campanya, però, serà terrible. Posarem en peu de guerra totes les porteres i tots els aprenents d'adroguer de Barcelona i cursarem la consegüent protesta a Hollywood.

Que ens tornin el «sheriff»; del contrari, hi haurà un daltabaix.

Com es fa un argument

Despatx de la direcció d'una empresa cinematogràfica. Una taula espaiosa, i al voltant de la taula, l'empresari, el director, l'operador, l'amo del peix, el redactor de títols i el literat. Al mig de la taula hi ha una peixera amb el peix a dintre.

EL DIRECTOR. — Sí, senyor. El seu peix és una troballa. El seu peix és fotogènic.

L'AMO DEL PEIX. — Gràcies, senyor director. L'emoció no em deixa parlar.

EL DIRECTOR. — Ara és necessari confeccionar un argument apropiat que permeti al peix lluir les seves habilitats.

EL REDACTOR DE TÍTOLS. — *En el firmamento de la cinematografía acaba de aparecer un nuevo astro.*

EL LITERAT. — Un drama submarí?

EL DIRECTOR. — Sí; però tingui en compte que el peix haurà d'ésser filmat independentment dels altres actors.

L'OPERADOR. — Això és senzillíssim. En Cecil B. de Mille tindrà cura de tots els efectes aquàtics.

EL DIRECTOR. — Perfectament. Ara, vostè, amb calma, pensi un argument.

BARCELONA - HOLLYWOOD

EL LITERAT. — Ja el tinc.

EL DIRECTOR. — Es formidable! D'ara endavant caldrà que li paguin cinquanta dòlars per segon. Serveixi's exposar-nos l'argument.

EL LITERAT. — L'acció passa a Califòrnia, abans de declarar-se independent. En començar la pel·lícula, el Sar dina.

EL REDACTOR DE TÍTOLS. — El Sar dina? Magnífic «xisto» per una pel·lícula d'un peix! L'apunto per no oblidar-me'n.

EL LITERAT. — El Sar té la pretensió d'apoderar-se de Califòrnia per enviar-hi a passar l'estiu als deportats de la Sibèria, a fi de que es refacin. A Califòrnia, però, el poble no sent simpatia pels russos i cada nit celebra reunions clandestines presidides pel Calabrès, un liberal que mata les puces amb trabuc.

EL DIRECTOR. — Es molt interessant!

EL LITERAT. — El Calabrès, un dia, en anar-se a menjar un lluç i veure que era de palangre, va sentir remordiments i el va tirar a l'aigua. El lluç, malgrat haver estat fregit, va tornar a la vida i va restar eternament agraït al Calabrès.

L'AMO DEL PEIX. — Els adverteixo que el meu peix no permetré que el fregeixin!

EL DIRECTOR. — Oh, no! Això ho farem amb un doble.

L'AMO DEL PEIX. — Si és així, segueixi.

EL LITERAT. — El vaixell almirall de l'esquadra russa està a punt d'arribar a les costes de Califòrnia. Ningú no ho sap, perquè fa el viatge de nit. El poble de Califòrnia, ignorant del perill que l'a-

COM ES FA UN ARGUMENT

menaçava, viu tranquil, toca l'acordió i balla.

L'AMO DEL PEIX. — Bé, però i el peix?

EL LITERAT. — Ara surt.

L'AMO DEL PEIX. — Vestit de flamenc?

EL LITERAT. — Escolti i calli! El peix descobreix el vaixell i es recorda del deure de gratitud que té amb el Calabrès. Es posa a nedar desesperadament per avisar als californians el perill que els amenaça i delatar les intencions del vaixell rus.

EL REDACTOR DE TÍTOLS. — El peix delata? Això és un altre «xisto» que farà sensació!

EL LITERAT. — El peix arriba a la platja, surt de l'aigua i se'n va cap a la plaça, on hi ha el Calabrès ballant «peteneres» enmig de l'entusiasme general.

L'AMO DEL PEIX. — S'ofegarà...

EL DIRECTOR. — Estigui tranquil, que tenim *trucs* per tot. Això també ho solucionarem amb un *doblet*.

L'AMO DEL PEIX. — Però si el meu peix només beu aigua!

EL LITERAT. — I ara ve el final. El peix ho explica tot al Calabrès, donen la veu d'alarma, les campanes toquen a sometent i quan el vaixell arriba, l'enfonsen a cops de roc i el peix és passejat en triomf.

EL DIRECTOR. — I acaba així?

EL LITERAT. — Sí, senyor.

EL DIRECTOR. — Es fluix. Cal un final més bonic.

EL LITERAT. — Ja el tinc. El virrei de Califòrnia, per premiar la gesta del peix, el casa amb la seva filla.

EL DIRECTOR. — Molt bé...! Aquest és el final!

BARCELONA - HOLLYWOOD

L'AMO DEL PEIX. — Bé! Al *tanto* amb els pe-
tons! El meu peix, es guardaran de pervertir-lo!
Si la filla del virrei és la Greta Garbo, retiro el
peix.

EL DIRECTOR. — Li posarem la Casajuana.

EL PEIX (treient el cap per sobre la peixera). —
Senyors, tot això és senzillament idiota!

L'OPERADOR. — Oh!

EL LITERAT. — Oh! Es inaudit...!

EL DIRECTOR. — Magnífic...! L'èxit no tindrà
precedents! La pel·lícula serà parlada!

Actors còmics de la pantalla

BUSTER KEATON

Té una gràcia especial, que consisteix en fer de protagonista de films en els quals tothom fa riure menys. La seva gràcia consisteix exclusivament en el contrast. El seu expressionisme és la inexpressió, i moltes vegades senbla aliè a tot el que succeeix al seu voltant. El seu primer film fou un èxit còmic que mai no oblidarem; però hem de convenir que aquell tren primitiu i aquells senyors amb barret de copa eren molt divertits.

MAURICE CHEVALIER

Chevalier posseeix allò que els castellans en diuen *àngel*. No cal que s'esforci per divertir els espectadors. Els espectadors es senten tan subjugats, que amb la sola presència de Chevalier ja es donen per satisfets. La prova és que quan canta cuplets picarescos i intencionats, que gràcies al sonor ningú no entén perquè hom no pot aclarir si són cantats en

BARCELONA - HOLLYWOOD

alemany, en francès o en anglès, només movent els ulls i el llavi inferior, el públic s'avalota i mou xivarri, talment com si els entengués.

STAN LAUREL I OLIVER HARDY

Aquesta parella inseparable, viu actualment una tragèdia. La seva tragèdia consisteix en que ja no saben què fer per provocar la rialla.

Stan Laurel té un truc, consistent en fer-se un tip de plorar, fins aconseguir que els espectadors riguin. Aquest truc, però, repetit tantes vegades, ja només fa una gràcia molt relativa.

Els directors, per tal de conservar el prestigi d'aquesta parella, ho sacrifiquen tot. Stan Laurel i Oliver Hardy, a cada film, trenquen dues vaixelles completes, esmicolen un piano de cua, calen foc a una casa, arrasen un poble, enfonsen dos transatlàntics, i com que el públic contemplant catàstrofes és com es diverteix més, ells poden seguir defensant-se.

Els comerciants d'Hollywood estan encantats, i asseguren que amb forces pel·lícules d'aquests dos artistes s'acabaria la crisi.

EDDIE CANTOR

Eddie Cantor és l'Alady de Nordamèrica. És una màquina de fer xiatos, acompanyats d'un constant giravoltar els ulls i subratllats per gestos ex-

ACTORS COMICS DE LA PANTALLA

pressius. Ensem s'és trepidant. Quan apareix a la pantalla, us agafa per les orelles i se us emporta. No hi ha resistència possible.

Quan us veu rendit, a voltes s'excedeix i diu xistos verds; però com que la gràcia tot ho tapa, fins les senyores de sa casa els celebren i fan els ulls grossos.

Més que fotogènic, resulta una caricatura animada.

VINCE BARNET

Vince Barnett té un bigoti natural i una cara de persona soferta que tot seguit compten amb el sufragi dels espectadors.

Es un *mátalas callandu*. Interpreta papers secundaris; però si el protagonista es distreu, Barnett es fa l'amo de la situació.

Una de les seves millors creacions fou en el film *El gran domador*.

SAZU PITTS

Aquell posat que sap fer tan bé, que sembla que baixi de l'hort, és tota una fórmula d'humorisme. Tot l'ennavega i atabala, tot la commou i la trambalsa; suporta resignadament totes les calamitats i tots els seismes, i suporta el ridícul amb una resignació que és d'una comicitat insuperable.

Les mans de Sazu Pitts són dos grans actors que rivalitzen amb la seva mestressa.

BARCELONA - HOLLYWOOD

Els espectadors que riuen amb les calamitats de Sazu Pitts, són gent de bon gust, però no tenen cor.

DOUGLAS FAIRBANKS

Douglas, cal classificar-lo entre els actors còmics de la pantalla, perquè el seu tarannà és el d'un actor trempat que es pren els assumptes més transcendents amb aquella alegria.

En Douglas és fum del mort i de qui el vetlla, i el seu optimisme és d'aquells que s'encomanen.

En la seva especialitat de saltar, li ha sortit un competidor, que és en Weismuller, que salta cinc pisos més.

En Douglas, però, ho fa menys aparatosament, i fins quan salta d'un tercer pis al carrer, o d'un terrat a una palmera, ho fa amb un posat faceciós i s'esforça en treure-li importància.

Quan fa més gràcia, però, és quan interpreta el protagonista d'una obra clàssica o històrica.

SLIM SUMMERVILLE

Alt com una palmera i amb aquella cara de prunes agres, sempre sembla que vingui de casa el dentista d'arrencar-se un queixal. I sempre fa el mateix paper d'estaquirot.

La seva gràcia consisteix en no tenir-ne.

No obstant, jo crec que si qualsevol de nosaltres es disfressava de ballarina escocesa, també faria riure.

ACTORS COMICS DE LA PANTALLA

CHARLIE CHAPLIN

La condensació de l'humorisme a la pantalla. L'inventor de l'humor cinematogràfic.

Li han abocat tanta literatura al damunt, que s'ha tornat neurastènic, i en alguns films s'ha deixat temptar per un sentimentalisme carrincló que ens ha commogut.

JIMMY DURANTE

Posseeix el nas més monumental de Hollywood: però res més.

HAROLD LLOYD

Gràcia i simpatia. Gràcia llatina i simpatia casolana.

CHARLES MURRAY I GEORGE SIDNEY

Són una bona parella. Tenen l'aire de dos senyors Esteves; però quan es posen a fer desgràcies no tenen aturador. Una vegada els vàrem veure en un film fent de conductor i de cobrador respectivament, i arribaren a arrasar una ciutat urbanitzada, deixant-la sense arbres i sense fanals, i varen acabar esbotzant l'autobús.

Les persones que no reien era perquè devien passar una pena molt fonda.

BARCELONA - HOLLYWOOD

W. C. FIELDS

El màxim de l'excentricitat. Nova fórmula d'humorisme a base d'equilibris, prescindint de la llei de la gravetat i de congruència d'incongruències.

Els seus films són un enfilall de *gags*.

CHARLIE CHASE

L'actor més trempat que ha fet de protagonista dels films més idiotes, i no obstant s'ha salvat.

Prova de que té gràcia.

JOE E. BROWN

Té la boca tan gran com el nas d'en Jimmy Durante.

I la gràcia va a mitges.

ARTISTES QUE RESULTEN CÒMICS SENSE ÉSSER-NE

En Ramon Novarro, quan canta acompanyat de la guitarra.

La Mae West, hipnotitzant adolescents.

En Warren William, fent de Cèsar.

En Mojica, vestit de frare.

CONTES
(CASOLANISME INTEGRAL)

El padró universal

El senyor Pigrau, cada dia abans de sopar obria el diari amb la mateixa emoció. El seu esguard passava vertiginosament per les seccions, els contes, les enquestes i les entrevistes, i únicament es deturava complagut damunt dels telegrams que donaven compte de les catàstrofes del Japó i les revoltes ocorregudes a Mèxic o les notes locals que parlaven d'atropells, suïcidis, accidents i crims passionals.

Quan llegia que les víctimes d'un terratrèmol passaven de deu mil, els seus ulls lluien feréstegament i respirava més profundament amb les narius obertes i el bigoti erigit, tot ell esponjat per íntima complaença. Allò que més l'atuïa i desconhortava era llegir l'endemà el telegrama amb la rebaixa, donant compte de que les víctimes en lloc d'ésser deu mil eren cinquanta-tres. Quan això succeïa, el senyor Pigrau rebregava el diari convulsivament i esdevenia consirós i malhumorat, sempre amb la pensa fixa en les víctimes que li havien estafat.

Rondinava setmanes senceres i era debades que algú pretengués aconsolar-lo. Els pronòstics reservats, els ferits lleus, els atropells d'escassa impor-

tància i els subjectes salvats quan començaven a presentar símptomes d'asfíxia el feien sortir de fogó. Amb quina ansietat i quin daler esperava la notícia d'un naufragi, un descarrilament o un incendi. I amb quin goig i quina alegria més infantívola puntejava una dansa guerrera fent petar l'índex contra el polze, quan per fi el diari donava compte que l'express de Chicago havia topat amb un tren de càrrega i s'havia precipitat per un terraplè! Aleshores el senyor Pigrau, fent saltirons de pardal i xiulant, es dirigia a la seva taula d'escriptori, obria amb fretura un calaix, en treia una llibreta i hi apuntava el nombre de víctimes.

Quins dies de pau i tranquil·litat es disfrutaven aleshores a la llar del senyor Pigrau! El xampany anava a dojo i per un tres i no res s'organitzava una anada a La Puda.

I amb tot hem de confessar que el senyor Pigrau no era home de mals instints. Prova del que diem és que sempre que havia estat espectador d'una tragèdia, s'havia desmaià i no podia veure sofrir ningú sense que els ulls se li amassin de llàgrimes.

La mania exterminadora del senyor Pigrau era lògica conseqüència dels profunds estudis a què s'havia lliurat. Afeccionat a les estadístiques de molt petit i ocupat més tard a les oficines del Cens, li havia quedat la mania de confeccionar estadístiques. Quan li vingué la jubilació, pacientment, sense precipitacions i amb cura, es dedicà en cos i ànima a colleccionar «padrons». Va escriure a les cinc parts del món, i per mitjà d'influències, reco-

EL PADRO UNIVERSAL

manacions i amistats, aconseguí reunir una col·lecció de «padrons» verament exorbitant. En menys d'un any tingué en el seu poder els «padrons» de totes les ciutats del món i es lliurà amb un entusiasme feréstec a confeccionar el padró universal. Fou una obra de tità. Dos-cents seixanta-cinc dies i dues-centes seixanta-cinc nits treballà, ajudat per tres-cents escriptors, per tal d'enllestir l'obra que necessitava per lliurar-se en cos i ànima als seus transcendents estudis. Quan a la fi tingué arreglats els 2.000 volums de què constava el seu padró universal, començà a registrar els naixements que succeïen cada dia i les defuncions que hi havia arreu del món. Cada matí obria els telegrams amb les estadístiques de naixements i defuncions i els passava al padró universal. Els difunts eren tatxats escrupolosament i els naixements amb no menys escrupolositat.

Passat un any d'aquesta guisa, féu el balanç, i el resultat fou tan aclaparador com ell ja esperava. El nombre de naixements superava en un 75 per cent les defuncions. El senyor Pigrau testà aclaparat.

— Ja m'ho pensava — exclamà apesarat —: d'aquí uns quants cents anys no hi cabrem!

Preveient el cataclisme que amenaçava a les futures generacions, es lliurà sense descans a una sèrie de càlculs complicadíssims. L'àrea total de la superfície de la terra, descomptant els llocs inhabitable, quedà reduïda a X quilòmetres quadrats. Calculà el lloc que creia indispensable per cada

EL PADRÓ UNIVERSAL

habitant i vingué en coneixement que únicament restaven per ocupar X quilòmetres.

Aquests X quilòmetres, al pas que s'estenia la humanitat, restarien coberts en menys de 2.000 anys. I després de dos mil anys? Quin marge podia concedir a la població flotant? (El senyor Pigrau entenia per població flotant els passatgers dels transatlàntics.) Quin marge podia concedir a la població aèria?

Quan el senyor Pigrau anava a emprendre la resolució d'aquests dos estudis, tant o més importants que els anteriors, la seva muller el sorprengué amb la notícia que aquell mes no veia la manera de pagar el lloguer i que el mes pròxim no sabia de què menjarien.

Quins dolls de llàgrimes vessà el senyor Pigrau damunt dels 2.000 volums del seu padró universal i amb quin sentiment deixà de prosseguir els seus estudis!

Cada vespre, però, en arribar a casa seva, es treia la gorra i la guerrera uniforme de l'agència de Pompes Fúnebres on treballava, i amb la crònica de successos a la mà i els telegrams de les catàstrofes prosseguia en petita escala l'obra de tità que havia començat. Hem de confessar que el mateix senyor Pigrau sentia una punyida al cor cada vegada que tatxava a la babalà els noms de les víctimes que ignorava, escollint els cognoms que menys li plaïen i que no podent registrar altres naixements que els dels fills dels seus amics i coneguts, el cor se li esberlava i capia la inutilitat del seu sacrifici; però s'hi havia afeccionat tant que

EL PADRÓ UNIVERSAL

no podia resistir la temptació de dedicar-li totes les hores que li restaven.

El senyor Pigrau, ja secardí de mena, esdevingué transparent. Els ulls li brillaven com els d'un faquir i la calba se li tornà fosforescent. La nou del coll, en empassar-se la saliva, li repicava el coll de celluloide, produint un soroll metàl·lic.

Si almenys hagués pogut fer les economies indispensables per cursar els telegrams més precisos, prevenint als governs de tot el món perquè fossin a temps a prendre les midès que creia imprescindibles si es volia evitar el conflicte inevitable!

Calia reduir fos com fos els naixements i provocar tota mena de catàstrofes, costés el que costés.

I el senyor Pigrau, amb aquesta dèria, anava pel carrer, corbat, d'esma, abstret amb les seves cabòries, lluny del problema de la circulació.

Un dia retrunyí una botzina al seu darrera. Ell no es mogué. No la sentí o féu com aquell qui no la sentia? La fortalesa de les pròpies conviccions ens induïa a creure el darrer. Tot un camió del Foment d'Obres i Destruccions li passà pel damunt. El senyor Pigrau somrigué beatíficament i restà estès entre dues vies de tramvia i una trinxera.

Les seves darreres paraules foren aquestes:

«Digueu a la dona que no s'oblidi d'esborrar-me del padró universal. R. I. P.»

Males llengües asseguraren que tenia una rel de boig.

Les conviccions de Pere Joan

Pere Joan es deixondí sobressaltat. Havia dormit més del compte. Esguardà el rellotge i botà del llit. Mancaven deu minuts per al pas de l'express i tenia el temps just per tombar el disc de senyals i posar la cadena del pas a nivell. S'entortolligà el tapaboques al coll, s'enfonsà la gorra i cixí al defora, tancant la porta de la barraca d'una revolada. L'aire gebrat d'aquella tarda d'hivern li fiblà el rostre, humitejant-li els ulls. Sentí un calfred que li produí una esgarripança, i amb les mans entaforades a les butxaques de les calces travessà el petit sembrat, orgull del seu hortet, i apartant les canyes verdes que servien de tanca d'aquell tros, es plantà a la via. En la quietud d'aquell lloc solitari, el disc grinyolà estrident, amb la resistència dels seus mecanismes rovellats. Estengué la cadena i, una vegada efectuades aquestes operacions, romangué al peu de la via esperant el pas de l'express, encongint dins del gec esquifit, el nas entaforat en els replecs del tapaboques arnat, provant de desaparèixer a les alenades fredes del vent.

L'express acostumava a passar amb retràs i per això mai no s'impacientava esperant-lo. Per altra

LES CONVICCIONS DE PERE JOAN

banda, aquelles llargues esperes havien despertat en ell un afany de pensar, de filosofar, de sostenir diàlegs amb el subconscient, fins al punt de fer-les-hi agradoses. Pere Joan, en llurs soliloquis, blas-mava les dones que l'havien traït i blas-mava la societat corrompuda que no havia sabut com-prendre la puresa de les seves idees avançades i el sentit idealista de les seves pràctiques anarquistes. Mentre havia cregut en una possible redempció del gènere humà i en la fàcil realització dels ideals que perseguia, la seva vida havia estat un enfilall de persecucions, de registres i d'empresonaments. Sa-bia què cosa era dormir amb una bomba desota el coixí, passar nits senceres vagant per llocs deserts i solitars esperant que li creixés la barba per a desfigurar el seu rostre, deixar-se protegir per dones perdudes que l'amagaven en els prostíbuls i viure sempre amb l'ai al cor.

La tragèdia principal de la seva vida, però, con-sistia en el record del fracàs dels catorze atemptats que havia organitzat, i en la transformació inver-semblant dels seus companys d'idees, els quals llui-tant per la diferència de classes i el bé de la hu-manitat, s'havien convertit en opulents burgesos.

El desengany havia esmorteït la dèria d'aquells nobles anhels, però no l'havia apaivagat del tot. Prova d'això és que, Pere Joan, cada vegada que veia l'exprés de luxe no podia contenir un movi-ment de revolta i un petament de dents. L'exem-ple poc edificant dels companys, l'havia fastigue-jat, però no havia estat prou per a fer-li renegar de la pròpia fe. Aquell exprés de luxe era una

LES CONVICCIONS DE PERE JOAN

exhibició sorollosa del capitalisme dominant, i tots els que hi viatjaven eren gent de diner, explotadors, acaparadors, polítics i financers. I Pere Joan, cada vegada que l'aire del comboi, en passar, li ventava fuetada al rostre, no podia estar-se de maleir-lo i cloure els punys amenaçador.

* * *

Aquell dia Pere Joan estava més excitat que de costum. Els diàlegs amb el subconscient havien estat més enèrgics que altres vegades i els ulls li brillaven amb una lluentor sinistra. Una idea decisiva havia arrelat en el magí de l'anarquista. Estava disposat a jugar-se la vida, si calia; però era precis que algú intentés quelcom a favor de la idea. Tant se li'n donava que els companys haguessin desertat. Ell sol es bastava per elevar el prestigi de la classe i mostrar al món l'exemple que havia de fer vibrar tots els oprimits.

I amb el pit descobert, el cap alt, els ulls fets en l'infinit, avençà unes passes via enllà fins a trobar la roca oscil·lant. Una roca recolzada per un punt de la seva base en la vertent d'un desnivell, que amenaçava desplomar-se, però que tothom recordava haver vist sempre en el mateix lloc i en la mateixa posició.

Pere Joan, excitat, posseït de l'ànsia redemptora, febril, féu alçaprem amb una branca abastada a l'atzar, i després d'uns quants esforços sobrehumans aconseguí tombar la roca oscil·lant, que rodolà retrunyent marge avall fins a restar encalla-

LES CONVICCIONS DE PERE JOAN

da al mig de la via. La seva obra, però, no era perfecta i calia retocar-la. La roca, amb l'impuls mal calculat, havia rodolat més del previst, anant a parar a la via ascendent, per la qual, en lloc de passar-hi l'express de luxe hi passava un mixte. Pere Joan hi corregué i, empenyent amb totes les seves forces, panteixant, valent-se de tots els recursos i estimulat per l'alt fi perseguit, aconseguí traslladar la roca a la via descendent, però no pogué evitar que un peu li restés empresonat al dessota.

Llençà un crit de dolor que fou contestat pel xiulet llunyà del tren que s'apropava.

* * *

Pere Joan intentà endebades reunir totes les seves energies que li restaven per extreure el peu de dessota la roca, però no pogué. Tenia els muscles cansats i l'esverament l'atuïa. El sacrifici inevitable de la seva vida, en el moment de realitzar-lo li semblava excessiu. Li hauria agradat tenir temps per reflexionar si era justificat. Qui sap si a fi de comptes els ideals que perseguia no eren tan nobles i elevats com ell esperava. L'opressió, però, no cedia i l'esgotament no li permetia d'intentar un suprem esforç.

De sobte, al tombant d'una recollzada, el cap del comboi es féu visible. El monstre de ferro avançava llençant guspires de foc i glopades de fum. Pere Joan fou presa del pànic, i l'instint de conservació s'apoderà d'ell i sentí necessitat de rebel·lar-se contra del subconscient. Si l'únic redemptor pur

LES CONVICCIONS DE PERE JOAN

del gènere humà que restava, moria, la causa estava perduda. I sense dubtar, trobant-la de plena justificació del seu defalliment, es tragué la banderola de la butxaca i, brandejant com un nàufreg, agità el drap vermell, demanant auxili amb crits angoixosos. El monstre de ferro semblà vacillar, una remor sorda sacsejà les seves entranyes, emeté uns esbufegs de fatiga, el bracejar de les bieles es féu perceptible i, frenant amb les seves espatlles poderoses les empentes del comboi, restà plantat a poques passes de la roca.

I Pere Joan, que ja havia invocat coses confessables, llançà un sospir. La proximitat del tren li havia permès aprofitar el lleuger trontollament de la pedra per lliurar el peu de l'opressió que sofria.

* * *

Las, sense esma de fugir, colpit pels moments angoixosos que acabava de passar, Pere Joan restà plantat al costat de la pedra i vegé com el maquinista i el fogainer saltaven de la màquina i avançaven cap al lloc on es trobava ell amb els braços estesos i emetent crits inarticulats. Contemplà com els viatgers davallaven dels vagon i, bracejant en mig de grans exclamacions, es dirigien al lloc on hi havia la roca.

Enmig dels pensaments boirosos, volgué capir l'abast del seu fracàs, però un tremolor intern li privà de coordinar les idees. Era el darrer fracàs, el definitiu, i ja no intentava rebel·lar-se ni contra d'ell mateix. I desenganyat, astorat de la pròpia

LES CONVICCIIONS DE PERE JOAN

covardia, convençut de què tots els poders ocults s'oposaven al triomf de la seva causa, esperà ferm l'envestida dels qui endevinava els seus botxins disposat a morir com un heroi.

* * *

Els dos petons que li féu el maquinista i l'abraçada del fogainer acabaren de torbar-lo. Quan en lloc del cop de clau anglesa, que esperava amb els ulls clucs, sentí la roentor dels llavis del maquinista a cada galta i l'abraçada del fogainer, obrí els ulls esmaperdut, creient que era objecte d'una burla pòstuma. Però no; les exclamacions dels viatgers, l'alegria de les dones, les abraçades, els petons, les encaixades li feren comprendre que estava essent objecte de l'admiració general.

— Sempre m'ho havia temut que aquesta pedra el dia menys pensat rodolaria al mig de la via — exclamà el maquinista, i després afegí —: menys mal que vós, amb la vostra valentia, heu estat bo per evitar una catàstrofe.

Pere estava confós.

— Amic meu — digué un senyor amb cara de parlamentari, acostant-se-li i donant-li un copet a l'espatlla — sou un heroi —. I dirigint-se a tots els viatgers, cridà: — Senyores i senyors! Aquest home, un pobre guardaagulles, que guanya un jornal de catorze rals, ha exposat la seva vida per salvar la nostra. Aquest pobre home, que segurament porta una vida miserable, no sent l'odi de classes i obra generosament a impuls del seu cor. Aquest ésser

LES CONVICCIIONS DE PERE JOAN

és una excepció del proletari que ens odia atiat pels teoritzadors de l'anarquisme i els redemptors de la humanitat. Cal que li demostrem que som més generosos de com ens pinten els nostres enemics i premiem el seu gest amb una quantitat. Jo tinc l'honor d'encapçalar la subscripció amb vint-i-cinc pessetes.

Els altres viatgers, seduïts per l'exemple, aportaren tots una quantitat i es reunien prop de mil pessetes que Pere Joan rebé amb els ulls humitejats per les llàgrimes.

— Amic — digué el revisor del tren —, posaré el fet a coneixement de la Companyia i confio que la vostra gesta serà premiada com es mereix.

Pere Joan, vençut per l'emoció, caigué assegut al marge de la via íntimament traspalsat. Amb els ulls entelats, li semblà veure com els viatgers apartaven la roca de la via, sentí esbufegar la màquina i enmig d'un núvol de fum oí la remor del tren que s'allunyava i els crits dels viatgers abocats a les finestretes que s'acomiadaven fent voleiar els mocadors.

* * *

Quinze dies després, Pere Joan obria amb mans tremoloses el plec que acabava d'arribar i, en adonar-se del membret de la Companyia de Ferrocarrils, llençà un sospir de satisfacció i llegí l'ofici. Li concedien la creu del mèrit de la Companyia i una pensió vitalícia de dotze pessetes diàries.

Pere Joan, tenia la satisfacció de poder dir ben

LES CONVICCIIONS DE PERE JOAN

alt i a tot arreu que les grans companyies no eren tan explotadores com la gent creia, i que del capitalisme se'n tenia un concepte equivocat. I abastant una llibreta i un llapis que tenia damunt d'una cadira, a la llista de les coses que li mancava comprar hi afegí un aparell de ràdio i una estufa de petroli.

INDEX

	Pàgines
<i>Diguem-ne pròleg</i>	5
RÀDIO-CINEMA-SONOR	
La moral americana	11
El documental de la «madera».	21
Els films parlats en castellà. — La producció nacional. — Els films llegits.	23
Un film dedicat a les persones intel·ligents.	29
Anècdota	35
Cinema «amateur».	39
Les excel·lències del cinema «amateur».	45
Informació de tanca de valors cinematogràfica. — Noticiaris	49
BARCELONA-HOLLYWOOD	
El pianista	57
L'actitud del pare.	61
Cinema instructiu	65
El Director	69
Dos mils anys després.	75

	Pàgines
Avantguardisme	79
La vaga de traïdors	83
Costums mexicans	91
Els drames de l'Oest.	95
Com es fa un argument.	98
Actors còmics de la pantalla.	103

CONTES (CASOLANISME INTEGRAL)

El padró universal.	111
Les conviccions de Pere Joan.	117

Rep
Res 223

